

20 mars

Debatter m. m.

Fredagen den 20 mars

	Sid.
Utsträckt motionstid i visst ärende	3
Ändrad ordning för poströstning vid vissa val	4
Prästs skyldighet att viga fränskild	5
Anslag under nionde huvudtiteln:	
Jordbruksdepartementet: omkostnader	11
Lantbruksattachéer: omkostnader	14
Fördelningen av anslagsmedel emellan hushållningssällskapen	15
Statens jordbruksnämnd: omkostnader	17
Viss omläggning av undervisningen vid lantbruksundervisningsanstalterna	18
Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter	21
Täckdikningsförsök m. m.	24
Veterinärstyrelsen: omkostnader	24
Veterinärstaten: omkostnader	25
Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar	25
Skogsstyrelsen: omkostnader	28
Beslutanderätten i ärenden angående förhöjt byggnadsbidrag till skogsvägar	29
Lantmäteristyrelsen: omkostnader	30
Lantmäteristaten: omkostnader	30
Om en upprustningsplan för havsfiskelaboratoriet	31
Fiskeristyrelsen: omkostnader	33
Vatteninspektionen: omkostnader	34
Om lönegradsuppflyttning av sekreterartjänsten hos skogs- och lantbruksakademien	34
Extra utgifter	38
Om viss inhemsk odling av medicinalväxter	40
Bekämpandet av växtsjukdomar, m. m.	44
Statsbidrag till plantskolekontroll	46
Återremiss av utskottsutlåtande om barns tillträde till biografföreställningar	49
Om enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser	50

	Sid
Interpellationer:	
av herr Jonasson ang. oljebolagens prispolitik, m. m.	55
av herr Larsson, Lars, ang. rätt för värnpliktiga i svenska FN-styrkan att efter tjänstgöringstidens slut återanställas i sina ordinarie arbeten	58

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Fredagen den 20 mars

Val av ledamöter och suppleanter i särskilda utskottet	3
Utrikesutskottets utlåtande nr 1, ang. Sveriges medlemskap i Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO)	4
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, ang. vissa behörighetsfrågor vid kommunal verksamhet i form av aktiebolag, ekonomiska föreningar, m. m.	4
— nr 12, ang. ogiltigförklaring av valförrättning på grund av oriktig sigillering	4
— nr 13, om ändrad ordning för poströstning vid vissa val	4
Första lagutskottets utlåtande nr 12, ang. vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m.	5
— nr 14, ang. nordiskt samarbete på straffverkställighetens område	5
— nr 15, om översyn av 25 kap. strafflagen om ämbetsbrott	5
— nr 16, ang. prästs skyldighet att viga frånskild	5
Andra lagutskottets utlåtande nr 8, ang. allmän tjänstepliktslag, m. m.	11
Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna under nionde huvudtiteln (jordbruksdepartementet)	11
— nr 8, om anslag till kapitalinvesteringar: jordbruksärenden ..	40
— nr 9, om statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m. ..	40
— nr 10, ang. anslag till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar och Omkostnader ävensom till Bekämpande av växtsjukdomar, m. m.	44
— nr 11, ang. bidrag till plantskolekontroll	46
— nr 14, ang. anslag till avlöningar, omkostnader och byggnadskostnader vid statens skogsskolor, m. m.	49
— nr 15, ang. bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.	49
— memorial nr 16, ang. departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom	49
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, om dubbla åldersgränser för barns beivrande av offentlig filmföreställning, m. m.	49
— nr 9, ang. enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser	50

Fredagen den 20 mars

Kammaren sammanträdde kl. 10.00; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 13 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes konstitu-
tionsutskottets förslag till riksdagens
skrivelse, nr 126, till Konungen i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition med
förslag till förordning om förfarandet
vid viss konsumtionsbeskattning, m. m.,
i vad propositionen hänvisats till konsti-
tutionsutskottet.

Företogos val av tolv ledamöter och
sexton suppleanter i det särskilda ut-
skott, kamrarna beslutit tillsätta.

Beträffande dessa val begärdes ordet
av herr ANDRE VICE TALMANNEN, som
anförde:

Herr talman! För vartdera av de två
val, som skall förrättas vid detta ple-
num, ber jag att få avlämna en gemen-
sam lista, vilken godkänts av de av kam-
maren valda ledamöterna i talmanskon-
ferensen. Vardera listan upptar namn på
så många personer, som det ifrågava-
rande valet avser.

Sedan herr andre vice talmannen av-
lämnat ifrågavarande listor, båda försed-
da med partibeteckningen »Den gemen-
samma listan», och desamma blivit var
för sig av herr förste vice talmannen
upplästa och av kammaren godkända,
befanns, att följande personer, vilkas
namn i här angiven ordning upptagits å
respektive listor, utsetts till

ledamöter i särskilda utskottet:

- herr Strand
- » Geijer
 - » Aastrup
 - » Johansson, Knut
 - » Bengtson

- fröken Ranmark
herr Mannerskantz
- » Hansson, Nils
 - » Persson, Einar
 - » Nilsson, Hjalmar
 - » Andersson, Torsten
- fru Hamrin-Thorell

suppleanter i särskilda utskottet:

- herr Mossberger
fru Wallentheim
herr Boman
- » Möller
 - » Carlsson, Georg
 - » Damström
 - » Svärd
 - » Söderquist
 - » Wärnberg
 - » Karlsson, Göran
- fru Svenson
Herr Hansson, Per-Olof
- » Ståhle
 - » Larsson, Lars
 - » Sundin
 - » Bergh, Ragnar

Ang. utsträckt motionstid i visst ärende

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition
nr 100, med förslag till lag om försäk-
ring för allmän tilläggspension m. m.

Herr andre vice talmannen IVAR JO-
HANSSON (cp):

Herr talman! Med hänsyn till omfatt-
ningen av det ärende, som avses i Kungl.
Maj:ts proposition nr 100, med förslag
till lag om försäkring för allmän till-
läggspension m. m., hemställer jag, att
kammaren måtte medgiva, att tiden för
avgivande av motioner i anledning av
nämnda kungl. proposition utsträcker
till det sammanträde, som infaller näst
efter femton dagar från det proposition-
en kom kammaren till handa.

Sedan överläggningen förklarats här-
med slutad, beslöt kammaren på sär-

Om ändrad ordning för poströstning vid vissa val

skilda propositioner att hänvisa ifrågasvarande kungl. proposition till särskilda utskottet samt att bifalla herr andre vice talmannens hemställan om utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av samma proposition.

röstning vid politiska och kommunala val.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 2 i första kammaren av herr *Kristiansson m. fl.* och nr 14 i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Halmstad *m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av gällande bestämmelser, att röstning å postanstalt kunde ske på helgfri dag.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionen nr 406, av herr *Lindblom* och herr *Andersson, Axel Johannes*.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 2 och II: 14 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöt kammaren nu, kl. 10.05, att — för att bereda särskilda utskottet tillfälle att denna dag hålla konstituerande sammanträde — ajournera sina förhandlingar till kl. 10.20, då desamma återupptogs.

Herr KRISTIANSSON (s):

Herr talman! Jag skall icke ställa något yrkande i anledning av det ärende som nu förekommer till behandling, men i egenskap av motionär vill jag ange några synpunkter.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges medlemskap i Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO), bifölls av utskottet i detta utlåtande hemställt.

Som framgår av motionerna har dessa tillkommit främst med anledning av de s. k. omval som ägde rum i januari månad detta år. I gällande bestämmelser skall landets samtliga postanstalter hållas öppna även vid dylika val för att de, som inte har tillfälle att utöva sin rösträtt i hemorten, i stället skall kunna avlämna valsekeln på postanstalt. Vid de val som här har återopats avlämnades endast 212 poströster. Skulle gällande bestämmelser följas, så innebär detta att omkring 4 000 postanstalter skulle hållas öppna, och statsverket skulle här för åsamkas kostnader på mellan 70 000 och 80 000 kronor.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner angående utredning rörande vissa behörighetsfrågor vid kommunal verksamhet i form av aktiebolag, ekonomiska föreningar, stiftelser och handelsbolag; samt nr 12, i anledning av väckta motioner angående ogiltigförklaring av valförrättning på grund av oriktig sigillering.

Nu är det emellertid inte endast vid val av detta slag, som det förekommer ett så anmärkningsvärt lågt antal poströstande. Forskar man vidare skall man finna, att t. ex. vid kyrkofullmäktigvalet 1958 avlämnades 3 393 poströster, och tar man municipalfullmäktigvalet 1958, så utvisar detta att endast 382 poströster avlämnades i ett hundratal municipal-samhällen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ändrad ordning för poströstning vid vissa val

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för post-

Vid val som dessa, där de poströstades antal är så lågt, torde det väl få betraktas som ganska onödigt att be-

hålla ett system som utsätter statsverket för så stora kostnader.

Det bör kanske i detta sammanhang erinras om att postverket försökt nedbringa kostnaderna vid vissa val. Postverket har tydligen varit av den åsikten att kostnaderna var alltför höga. Man har nämligen genom postanstalterna tagit kontakt med väljare och träffat avtal med dessa om röstning på viss postanstalt. Jag skulle gärna ge postverket mitt erkännande för att det gjort försök att nedbringa statsverkets kostnader, men för egen del anser jag nog ändå att detta system torde få betraktas som rätt vanskligt. Det förefaller mig som om man inte med absolut garanti kan ge de poströstande möjlighet att avlämna sin röstsedel genom detta system.

Vad som här påpekats, torde väl utgöra starka skäl för åstadkommande av en ändring i bestämmelserna angående poströstning. Enklast torde väl vara, att vederbörande kunde avge valsedeln på tid då postanstalt är öppen på söckendagar, t. ex. dagen före valet.

Som framgår av utskottets utlåtande pågår en utredning om ändrade bestämmelser för poströstning vid vissa val. Med anledning härav uttalar jag en förhoppning, att resultatet av denna utredning skall kunna föreligga snarast. Då konstitutionsutskottet i sitt utlåtande i viss mån uttalar sig i överensstämmelse med motionernas syfte, har jag inget annat yrkande att ställa än om bifall till utskottets hemställan.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr Kristiansson sist sade, att konstitutionsutskottet inte har något alls att invända mot att man undersöker möjligheterna att vid enstaka politiska eller kommunala val finna ändring i gällande bestämmelser. Det är motioner, liknande den som herr Kristiansson här väckt, som tidigare föranlett utskottet att skriva och riksdagen att göra det uttalande som återfinnes i direktiven för valsätsutredningen. Det föreligger inga meningsskiljaktigheter på denna punkt,

Ang. prästs skyldighet att viga fränskild men då utredningen pågår har utskottet inte velat tillstyrka motionerna.

En tanke som utskottet vänt sig emot är däremot att man skulle kunna rösta även dagen efter det egentliga valet. Utskottet har funnit det synnerligen olämpligt att man skulle få avlämna sin valsedel, sedan de preliminära valresultaten blivit kända.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m.;

nr 14, i anledning av väckta motioner angående nordiskt samarbete på straffverkställighetens område; och

nr 15, i anledning av väckt motion om översyn av 25 kap. strafflagen om ämbetsbrott.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. prästs skyldighet att viga fränskild

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om utredning rörande prästs skyldighet att viga fränskild.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta motioner, nr 37 i första kammaren av herr *Johansson, Anders*, och nr 53 i andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning snarast måtte verkställas, som toge sikte på huruvida möjlighet funnes

att inom nu gällande lagstiftnings ram vidtaga sådana åtgärder, att präst i svenska kyrkan icke riskerade åtal för vägran att viga fränskild,

att få klarlagt huruvida nu gällande lagstiftning i fråga om ovillkorlig vigsel-

Ang. prästs skyldighet att viga frånskild plikt stode i samklang med grundlagens stadgande om samvetsfrihet, samt

att under alla förhållanden åstadkomma en sådan lagändring, att präst i svenska kyrkan befriades från ovillkorlig skyldighet att viga frånskilda eller att viga, då detta strede mot kyrklig ordning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 37 och II: 53, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Per-Olof Hanson* och *Gustafsson* i Borås, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 37 och II: 53, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om sådan lagändring, att präst i svenska kyrkan befriades från ovillkorlig skyldighet att viga i sådana fall, då han funne vigsel strida mot samvete och kyrklig ordning.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr förste vice talman! Jag skall tillåta mig att bara göra några få kommentarer till det föreliggande utskottsutlåtandet och till den reservation som föreligger.

Det gäller här en mycket gammal fråga, som har nästan hundraåriga traditioner. Den envishet, med vilken frågan återkommer, tyder ju på att läget för närvarande inte är tillfredsställande.

Jag skall inte alls ge mig in på att diskutera frågan ur teologisk synpunkt, utan jag skall inskränka mig till de mera juridiska och samvetsmässiga synpunkter, som här förefinnes.

Vad vi kan konstatera är, att i det enda rättsfall, som hittills har dragits inför domstol, har två instanser, rådhusrätten i Göteborg och hovrätten för västra Sverige, förklarat att vederbörande prästman, som hade förvägrat vigsel, hade gjort sig skyldig till tjänstefel. Båda instanserna kom emellertid med stöd av andra lagrum till en friande dom. Detta

kan ju inte innebära någonting annat än att det föreligger inkongruens mellan två i samma ärende åberopade lagrum.

Först och främst skulle jag vilja säga, att det givetvis är ett helt otillfredsställande förhållande, att man kan påvisa en så klar inkongruens som i detta fall. Denna rättsliga oklarhet bör enligt min mening fortast möjligt undanröjas.

Detta är den ena sidan av saken.

Den andra sidan, som jag vill peka på, är det faktum att inte så få präster anser att detta för dem är ett samvetsproblem. Jag diskuterar inte och vill över huvud taget inte gå in på frågan, huruvida de har rätt eller orätt sakligt sett att förvägra vigsel. Vad jag vill konstatera är, att här finns en grupp medborgare — eller tjänstemän om man så vill — som anser att de har samvetsbetänkligheter i vissa situationer. Och det borde vara, menar jag, angeläget att man gör vad som går att göra för att undanröja sådana förhållanden, som kan medföra straffansvar för den, som följer sitt samvetes bud. Om han enligt min eller kammarens åsikt handlar rätt eller orätt i sakfrågan, när han följer sitt samvetes bud, tycker jag vi kan lämna åsido. Det avgörande är att vi kan konstatera att samvetsbetänkligheter föreligger i vissa fall, och om det då finns en möjlighet att hindra en sådan kollision mellan samvetet och lagparagraferna, bör vi göra detta.

Vi gör detta i många andra sammanhang. Jag vill erinra om ett ärende som vi hade för en tid sedan och som gällde att komma till rätta med det klart otillfredsställande förhållandet, att en grupp av medborgare skall fullgöra värnplikts-tjänstgöring trots samvetsbetänkligheter. Då försökte vi att hitta utvägar, fastän jag måste medge att vi inte lyckades klara den frågan på ett praktiskt och principiellt tillfredsställande sätt — men vi gjorde ett försök.

Den här frågan har varit på gång så länge, och ännu har vi inte lyckats åstadkomma någon lösning. Jag vill emellertid erinra, mot bakgrunden av det av utskottet förordade avslaget på

den föreliggande motionen, att samtliga de tillfrågade remissinstanserna har tillstyrkt bifall till motionen, däribland justitiekanslersämbetet, som har en del uppslag för hur man skulle kunna klara denna sak på ett rimligt sätt.

Det skall gärna medges, att det föreligger en rad av olika svårigheter. Men varför skulle det vara alldeles omöjligt att klara frågan? Utskottet radar här upp en mängd svårigheter som förklaring till varför det inte skulle gå. Men varför har det då gått att få en ordning, som praktiskt fungerar i både Danmark och Norge? Där tycks det inte vara omöjligt att lösa detta problem.

Såsom framhållits i reservationen anser jag, att så länge vi har mycket intima förbindelser mellan stat och kyrka här i landet, kräver detta ömsesidig respekt för de två samverkande parternas egenart. Det är klart att man från kyrkans sida måste kräva ett rätt avsevärt tillmötesgående av de krav, som det borgerliga samhället rimligen ställer. Å andra sidan är det nödvändigt för att det hela skall kunna fungera på ett rimligt sätt, att det borgerliga samhället erkänner kyrkans religiösa egenart såsom en religiös organism. Man får inte driva det så långt i den juridiska formalismens heliga namn, att man bara ser kyrkan såsom staten i en annan uppbenärelseform. Det är dock fråga om väsensskilda ting.

Av denna anledning har jag velat reservera mig tillsammans med en kamrat i utskottet. Jag ber med detta, herr förste vice talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! I min egenskap av motionär i den fråga det här gäller vill jag också med några ord ge uttryck åt min syn på och inställning till frågan.

Först vill jag då understryka ytterligare vad reservanten, herr Per-Olof Hanson, här anför. Jag delar i allt väsentligt den uppfattning han här givit uttryck åt.

Ang. prästs skyldighet att viga fränskild

Personligen har jag känt mig i viss mån överraskad över det förhållandet, att utskottsmajoriteten inte i någon mån har kunnat beakta de synpunkter, som vi i vår motion givit uttryck åt. Det gäller ju här endast en hemställan till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning angående befrielse för präst att viga fränskilda, när hans eget samvete säger honom, att han inte kan ge vederbörande kyrkans välsignelse.

I sitt år 1949 avgivna betänkande föreslog den dåvarande dissenterlagskommittén ett stadgande, enligt vilket präst i svenska kyrkan icke skulle vara skyldig att viga, därest någon av de trolovade vore fränskild och andra maken i tidigare äktenskap levde. Kommittén säger i betänkandet bl. a.: »Det kan inträffa fall då den kyrkliga vigseln av fränskilda så uppenbart skadar kyrkans anseende och auktoritet och står i strid mot hennes egen förkunnelse om äktenskapet, att prästen av sitt samvete och i trohet mot den kyrka han tjänar skulle känna sig förpliktad att vägra vigsel, om rättighet härtill föreläge. Så länge skyldigheten består, föres prästen in i en många gånger mycket allvarlig samvetsnöd.»

Sedan dess har ärendet varit uppe till behandling flerfaldiga gånger, däribland vid flera kyrkomöten. 1953 och 1957 års kyrkomöten har sålunda i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om utredning och förslag i ärendet, ehuru hittills utan resultat.

Nu erinrar utskottsmajoriteten därom i utlåtandet, att prästs vigselnskyldighet under alla förhållanden är ovillkorlig i hans egenskap av tjänsteman och präst i statskyrkan. Till yttermera visso framhåller man, att åtskilligt talar för antagandet att en uppmjukning av prästs vigselnskyldighet icke i någon form kan genomföras inom ramen för nu gällande lagstiftning. Ja, det är just detta som vi motionärer är helt och fullt medvetna om. Det är just därför som vi i vår motion påkallar en utredning i ärendet.

Vi är, som herr Per-Olof Hanson nyss yttrade, fullt medvetna om att det måhända kan vara förenat med vissa svå-

Ang. prästs skyldighet att viga fränskild righeter att reda ut detta problem. Detta får dock inte föranleda till att man avstår från att göra ett försök. Några alldeles oöverstigliga svårigheter torde icke föreligga, och som exempel kan jag i likhet med herr Hansson framhålla, att Danmark och Norge sedan länge haft en lagstiftning av den art vi här åsyftar.

Nu säger man på sina håll, och även utskottet torde vara inne på den tankegången, att prästerna är tjänstemän liksom alla andra med skyldighet att fullgöra vad deras tjänsteinstruktion dem ålägger, oavsett vad deras samvete än må säga.

Ja, rent formellt torde riktigheten härav inte kunna bestridas, så länge nuvarande lagstiftning äger giltighet. Men man måste väl ändå medgiva, att det här föreligger rent principiellt en väsentlig skillnad. Och mot bakgrunden av den äktenskapliga lösaktighet, som tar sig uttryck i den ökade skilsmässorefvensen, måste vi ändå förstå, om ett känsligt samvete förbjuder en präst att i alla sammanhang och under de mest upprörande former vara beredd att alltid utdela kyrkans välsignelse. Den utveckling, som i detta hänseende är efter år blivit alltmer skrämmande, motiverar starkt och oeftergivligt, att den utredning som vi motionärer föreslagit med det snaraste bör komma till stånd.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Som både motionären och reservanten här framhållit, är detta ingalunda en ny fråga. Den har länge varit föremål för diskussion och prövning, utan att något förslag kunnat framkomma, som de kyrkliga myndigheterna själva kunnat enas om. Jag vill endast omnämna, att när motion väcktes vid 1868 års kyrkomöte om ändring i vigselformuläret, så att präst icke skulle vara skyldig att viga fränskilda, så avstyrktes motionen av kyrkolagsutskottet och avslogs av kyrkomötet. När frågan återkom vid 1883 års kyrkomöte, så

avstyrktes motionen likaledes av kyrkolagsutskottet, men kyrkomötet följde den gången inte sitt utskott utan gick helt enkelt längre än vad motionärerna hade avsett. Mötet uttalade nämligen, att om det är så, att vigsel av fränskilda strider mot kyrkans lära, så bör inte präst ha rättighet utan skyldighet att vägra vigsel. När frågan sedan blev föremål för remissbehandling uttalade flertalet domkapitel emellertid, att vägran att ge samtliga fränskilda kyrkans välsignelse i ett nytt äktenskap skulle strida mot den kristna kärleken. Man kunde därför inte acceptera vad som föreslagits.

På detta sätt har man diskuterat denna fråga sedan nära hundra år tillbaka. Jag vill inflika, att det under tiden har inträffat en sak, som motionärerna inte torde ha observerat, nämligen att de enligt vissa prästers uppfattning stötande formuleringarna i vigselformuläret för vigsel av fränskilda blev omarbetade 1942, så att dessa s. k. stötande formuleringar är borttagna.

Men detta har inte hindrat att frågan blivit föremål för fortsatt diskussion. Såsom redan nämnts framlades förslag av dissenterlagstiftningskommittén, vilket dock avvisades av departementschefen. I samband med behandlingen av religionsfrihetslagen 1951 väcktes motioner i ämnet, vilka avstyrktes av utskottet och avslogs av riksdagen; så sent som 1951 har riksdagen alltså tagit ståndpunkt till frågan. Därefter har kyrkomötet ånyo gjort framställningar, som nu ligger under Kungl. Maj:ts prövning.

Om jag hörde rätt, så yttrade motionären, att utskottet avstyrkt motionen med den motiveringen att man inte kunde finna något uppslag till ändring inom nu gällande lagstiftning. Motionären tillade, om jag fortfarande hörde rätt, att detta var motionärerna fullständigt medvetna om och att de just därför ville ha en utredning. Om man emellertid läser motionsyrkandet, så finner man att motionärerna talar om bestämmelser inom nu gällande lagstiftnings ram. Det förefaller alltså som om motionärerna själva inte observerat vad de motionerat om.

Jag skall inte heller gå in på frågan i sak, men jag kan ändå inte urakflåta att ställa en fråga: Om vissa präster känner samvetsbetänkligheter mot att viga fränskilda, vad är det då som föranleder dessa samvetsbetänkligheter?

Jag förmodar att man stöder sig på Matteus 19: 9. Men om så är fallet, begås ju inte brottet mot kyrkans lära vid det tillfälle, när ett nytt äktenskap ingås, utan vid det tillfälle, när det tidigare äktenskapet upplöstes. Man borde väl här inte vända sig emot vigsel av fränskilda, utan man borde väl försöka hindra att upplösningar av äktenskap kommer till stånd.

Nu säger emellertid även de, som åberopar kyrkans lära, att präst inte bör vägra kyrkans välsignelse av ett nytt äktenskap i alla förekommande fall. Det kan föreligga omständigheter som gör, att i varje fall endera parten kan vara berättigad till kyrkans välsignelse i ett kommande äktenskap. Jag tycker nog att det kommer att bli synd om den präst, som skall ge sig till att utreda orsaken till upplösningen av det tidigare äktenskapet och då klarlägga, vilken av parterna som har brutit mot kyrkans lära och som därför framdeles inte bör vara berättigad till kyrkans välsignelse. Låt oss tänka oss ett fall, där mannen på grund av spritmissbruk eller av andra skäl gör tillvaron för hustrun fullkomligt olidlig, så att hon slutligen inte står ut längre utan begär skilsmässa. Mannen vill inte ha skilsmässa, men domstolen anser förhållandena sådana, att de tillmötesgår hustruns begäran och dömer till skilsmässa. Vilken av dessa parter har då brutit mot kyrkans lära? Det är såvitt jag förstår den förfördelade hustrun, som begärt att löftet skulle brytas. Mannen, som har gjort äktenskapet olidligt, har ju velat att löftet skulle hållas och äktenskapet bli bestående. Kommer inte den stackars prästens samvete i kläm, om han skall avgöra vem av dessa båda som skall vara berättigad till kyrkans välsignelse i ett kommande äktenskap? Och det finns här alla möjliga variationer.

Sedan tillkommer en annan sak, som

Ang. prästs skyldighet att viga fränskild också — såvitt jag förstår — majoriteten av kyrkans präster gillar. De resonerar väl ungefär på samma sätt som jag här har gjort, nämligen att brottet inte begås när man ingår ett nytt äktenskap utan när det tidigare äktenskapet upplöstes. I vissa fall kan då kyrkan medverka till ett nytt äktenskap, och jag föreställer mig att förutsättningen härför är, att kyrkan kan förlåta brott mot kyrkans lära. Då menar väl vissa präster, att brottet är av sådan storlek, att den felande inte kan erhålla kyrkans förlåtelse, men flertalet präster tolkar nog inte kyrkans lära så, att man inte skall ha en förlåtande kyrka utan menar att kontrahenterna kan få förlåtelse, om de begär kyrkans välsignelse och kan vara berättigade till detta.

Vi förstår alla, att detta inte är en lätt sak att utreda och att det kan vara svårt att få en rätsida på lagstiftningen. Det framgår ganska tydligt av att man snart har diskuterat frågan under hundra år utan att det lett till något resultat.

Till sist vill jag endast hänvisa till att det sedan förra året pågår en utredning om förhållandet mellan stat och kyrka. Skulle denna utredning leda till en skilsmässa mellan staten och kyrkan, får det väl bli kyrkans sak — liksom andra samfunds sak — att själv lösa denna fråga. Skulle utredningen återigen leda till att nuvarande förhållande blir bestående, så är det ganska uppenbart att denna utredning även kommer att syssla med de här berörda problemen. Jag förstår Kungl. Maj:ts svårigheter att inte finna någon uppslagsända då det gäller att skriva direktiv för denna utredning, men det blir inte bättre genom att riksdagen antar här föreliggande motioner, ty motionärerna anvisar inte heller någon framkomlig väg.

När alltså denna utredning redan pågår och frågan har diskuterats i hundra år utan att något uppslag framkommit, kan jag inte finna att det nu har blivit mera brådskande än att man kan avvakta resultatet av utredningen om förhållandet mellan stat och kyrka.

Ang. prästs skyldighet att viga frånskild

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Den ärade företrädaren för utskottet, herr Ahlkvist, har gjort vad jag för min del ansåg vara alldeles orimligt att göra, nämligen att ge sig in på en lekmanamässig teologisk diskussion av frågan huruvida det kan vara rimligt och berättigat av präster att i vissa fall vägra vigsel. Han har försökt övertyga oss om att dessa präster egentligen har fel när de hyser samvetsbetänkligheter. Han har till och med försökt övertyga oss om att de skulle råka i betydligt värre svårigheter, om de fick denna frihet. I förlängningen av detta resonemang ligger — och kan inte ligga — någonting annat än en rekommendation att staten generellt borde överta prästernas samveten. Då skulle det onekligen inte längre föreligga några svårigheter. Detta är, med förlov sagt, ett så häpnadsväckande resonemang, att jag är mycket överraskad över att herr Ahlkvist för fram det i riksdagens första kammare.

Men all right — jag vägrar fortfarande att gå in på frågan om prästerna handlar rätt eller orätt. Det vare mig långt fjärran att här försöka ta någon som helst ståndpunkt i en så komplicerad sak som det här kan gälla. Vad jag har sagt och hävdar i denna diskussion är bara det enkla faktum, att det finns präster som säger: »Vi har samvetsbetänkligheter inför att viga frånskilda.» Vad de grundar detta på kommer mig icke vid. Jag tar det för vad det är. Bör vi inte göra vad som rimligen kan göras då de uttalar samvetsbetänkligheter? Det finns verkligen inte så gott om respekt för enskilda människors samveten i detta samhälle, att vi skulle ha råd med att vara summariska i den riktning som herr Ahlkvist här försökt vara.

Det är alldeles riktigt att det föreligger en utredning om förhållandet mellan stat och kyrka. Och den kan gå si och den kan gå så. Vad vi vet är bara, att det kommer att dröja en lång rad år

innan det blir något resultat av utredningen.

Det är vidare riktigt att kyrkomötet har fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på frågan. Men jag vill erinra om vad som står att läsa i utskottsutlåtandet, nämligen att vid 1957 års kyrkomöte framhölls angelägenheten av att den begärda utredningen påbörjades omedelbart och bedrevs med sådan skyndsamhet, att förslag i ärendet snarast kunde föreläggas kyrkomötet.

Denna skyndsamhet har inte förelagat och utredningen har heller inte kommit till stånd. Vi har haft ett eller två kyrkomöten sedan dess, och ännu har ingenting hänt. Om det är riktigt, såsom herr Ahlkvists ordalag närmast ger anledning att tro, att Kungl. Maj:t håller på att författa något slags direktiv men kämpar med formuleringssvårigheterna — vilket må vara en sak för sig — vore det kanske opåkallat att här försöka åstadkomma en ny påstötning i denna sak. Men gör regeringen något?

Vidare vill jag säga att det väl inte är riktigt, som herr Ahlkvist här påstår, att motionärerna har förutsatt att man skulle söka sig fram till en lösning uteslutande inom nu gällande lagstiftnings ram. I tredje att-satsen på första sidan i utskottsutlåtandet, där motionernas klämmor refereras, står det: »att under alla förhållanden åstadkomma en sådan lagändring — — —». Detta innebär ju tvärtom att motionärerna föreslår en lagändring som ett alternativ. Jag förstår därför inte innehållet i den passus på s. 13 i utskottsutlåtandet, där utskottet förutsätter, att motionärerna yrkat att ändringarna skulle ske inom den nu gällande lagstiftningens ram. Detta är inte sant.

Herr talman! Jag har ingen anledning att ändra på mitt tidigare yrkande.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! För undvikande av varje missförstånd vill jag deklarerar, att vi motionärer med vår hemställan om en utredning ingalunda har avsett, att prästerna under alla förhållanden skulle be-

Anslag till jordbruksdepartementet: omkostnader

frias från plikten att viga frånskilda. Det skulle, som herr Ahlkvist mycket riktigt säger, strida mot det kristna kärleksbudet. Något sådant har vi motionärer aldrig ifrågasatt. Men herr Ahlkvist torde själv innerst inne medge, att det kan finnas fall då en präst i samvetsnöd bör kunna befrias från ett sådant åliggande.

Av herr Ahlkvists resonemang framgår för övrigt att han i alltför hög grad förbisett det faktum att vi här i landet sedan lång tid tillbaka har hävdat rätten till full samvetsfrihet. Vi ger sålunda full frihet för alla slags trosbekännare att allenast följa sina egna samveten i religionsfrågor. Samvetsfriheten fastslås i en särskild paragraf i vår 150-åriga grundlag, där det stadgas: »Konungen må ingens samvete tvinga eller tvinga låta.» Denna rätt till samvetsfrihet är otvivelaktigt något av det väsentligaste och värdefullaste som vi äger såsom enskilda medborgare i detta land.

Vi hävdar alltså samvetsfrihet och slår vakt om dess okränkbarhet. Denna samvetsfrihet är avsedd att gälla för alla medborgare utan undantag, men i verkligheten gäller inte principen om full samvetsfrihet för prästerna. En präst, kan nämligen nu mot sin vilja tvingas att utföra en handling, som hans samvete starkt reagerar mot. Detta måste väl ändå anses stå i ganska dålig samklang med samvetsfrihetens innersta mening.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Hanson inte vill diskutera saksfrågan. I avsaknad av argument använde han sig av personliga utfall. Han sade bl. a. att mitt anförande inte passar i första kammaren, men jag gjorde då den reflexionen, att kammarens ledamöter nog anser att herr Hansons anförande passade ännu mindre.

Jag har inte tagit ståndpunkt i denna fråga vare sig för eller emot prästs skyldighet att viga frånskild. Jag vill dock erinra om att det här i landet funnits präster som haft samvetsbetänkligheter även mot andra ting, men som

har måst lära om, exempelvis när det gäller fackföreningsfanor i kyrkorna.

Då man här så varmt vill slå vakt om vissa prästers samveten vill jag ställa frågan, om någon enda präst i svenska statskyrkan känt sin samvetsnöd så stor att han på den grunden lämnat sin befattnings.

Jag har, herr talman, ingen anledning att frånträda mitt tidigare yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän tjänstepliktslag, m. m., dels ock i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr talmannen infann sig nu och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2**Anslag till jordbruksdepartementet: omkostnader**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Jordbruksdepartementet: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 70 800 kronor.

Anslag till jordbruksdepartementet: omkostnader

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 334) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 405), hade yrkats en generell nedskärning med tio procent av vissa av Kungl. Maj:ts föreslagna omkostnadsanslag under nionde huvudtiteln. Såvitt gällde förevarande punkt hade i motionerna hemställts, att riksdagen måtte till Jordbruksdepartementet: Omkostnader anvisa ett förslagsanslag av 63 700 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Jordbruksdepartementet: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 70 800 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Svensson* i Ljungskile, *Östlund, Antby* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Jordbruksdepartementet: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 63 700 kronor.

Herr talmannen anförde, att överläggningen i fråga om förevarande punkt tillika finge omfatta punkterna 4, 20, 73, 75, 94, 118, 121, 133 och 135, i vilka ovannämnda motioner I: 334 och II: 405 jämväl behandlats.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Till föreliggande utskottsutlåtande har fogats en lång rad reservationer, av vilka inte mindre än tretton stycken har inlämnats av mig och mina medreservanter.

Alla dessa tretton reservationer — med undantag av reservation 3, vilken avser en fördelningsfråga, samt reservatio-

nerna 6 och 9, — innehåller yrkande om nedskärning av anslag till omkostnader och har som utgångspunkt motionerna I: 334 av herr *Sundelin* och II: 405 av herr *Ståhl m. fl.* Motivet för de föreslagna prutningarna är, som alla förstår, det statsfinansiella läget, vilket är sådant att vi står inför hotet av nya betungande skatter, däribland en allmän omsättningsskatt, som ju måste betraktas som synnerligen motbjudande på grund av att den drabbar så orättvist.

Herr talman! Jag skall inte upptaga tiden med att diskutera det ekonomiska läget. Sådan diskussion har förts i samband med de besparingsförslag, som tidigare framlagts av folkpartiet. Vad jag vill göra är att påvisa sambandet mellan de besparingsförslag vi behandlar i dag och det ekonomiska läget. Jag förutsätter därvid, att vi alla är medvetna om att sträng sparsamhet med statens medel bör iakttagas och att anslagen bör minskas i den mån så är möjligt. Enligt vårt förmenande bör en försiktig prutning på omkostnaderna med tio procent kunna genomföras utan att någon olycka inträffar. Det betyder bara att de verk det här är fråga om måste iakttaga större sparsamhet.

När det gäller jordbrukarna fordrar man att de skall rationalisera så att deras omkostnader blir mindre. Är det otänkbart att man skulle kunna ställa samma krav på de statliga verken? Är det alldeles omöjligt att rationalisera dessas verksamhet så att omkostnaderna blir mindre?

Herr talman! Som jag sade inledningsvis ämnar jag inte ta upp någon ekonomisk debatt utan ber nu att få yrka bifall till de reservationer, som är avgivna av mig själv m. fl.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Till utskottsutlåtandet är en mångfald reservationer fogade, men de flesta kan betecknas som schablonmässiga; de har förekommit också vid behandlingen av andra huvudtitlar. Vad som förvånar mig är att man, när man under punkt 2 vill reducera för-

Anslag till jordbruksdepartementet: omkostnader

slagsanslaget till omkostnader, inte samtidigt fogar en reservation till punkt 1. Denna rör tjänster inom departementet och om man verkligen menade allvar med besparingsförslagen vore det fullt motiverat att först se till att minska verksamheten inom departementet genom att avstyrka nytillsättning av tjänster. Detta har emellertid varken högern eller folkpartiet gjort, vare sig under utskottsdebatten eller i reservationerna. Man föreslår bara en allmän besparing på omkostnadsanslaget utom på två punkter under nionde huvudtiteln, nämligen i fråga om hushållningssällskapens och skogsvårdsstyrelsernas omkostnader.

Jag skulle vilja fråga reservanterna från högern och folkpartiet, hur de egentligen har tänkt sig att en statlig verksamhet skall bedrivas, t. ex. inom ett departement. Samtliga departement har alltid kritiserats för att de inte fått fram propositionerna i tid. Från Kungl. Maj:ts sida har då gjorts gällande, att man inte har tillräckligt med personal för att åstadkomma en snabbare service. Detta beror naturligtvis även på hur mycket man gör för att öka verksamheten. Minskas då omkostnadsanslaget, så reduceras ytterligare möjligheterna att snabbt få fram förslagen från Kungl. Maj:t, vilket strider mot det önskemål riksdagen tidigare flera gånger uttryckt.

Vad gäller alla dessa punkter i fråga om omkostnadsanslagen där herr Nord här för reservanternas talan, kan jag inte finna att det ligger något större allvar bakom de besparingsförslag högern och folkpartiet framfört. Det är väl snarare en kapplöpning om att kunna finna poster, där man kan tala om att man velat göra en besparing och därmed lätta det ekonomiska trycket; herr Nord påpekade ju att det statsfinansiella läget låg till grund för högerns och folkpartiets vilja att spara.

Jag skall inte förlänga debatten, herr talman, men det skulle vara intressant att veta hur någon verksamhet skulle kunna bedrivas över huvud taget, om högern och folkpartiet skulle sitta vid re-

geringsrodret och presentera riksdagen förslag till starkt nedprutade omkostnadsanslag.

Herr talman! I de punkter som rör omkostnadsanslag ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORD (fp):

Herr talman! Herr Svedberg undrade varför vi inte ställt något yrkande under punkten 1. Jag påpekade redan i mitt inledningsanförande att det är på omkostnadsanslagen som vi har föreslagit en nedprutning. Han ställer då frågan, hur de olika verken skall kunna klara sina uppgifter, om vi minskar på omkostnadsanslagen. Den frågan har ställts tidigare i samband med våra förslag under de andra huvudtitlarna. Som jag sade förut, tror vi att dessa anslag kan minskas utan att någon olycka inträffar. Jag vill bland annat påpeka att antalet jordbruk under senare år sjunkit avsevärt, en sak som borde inverka på omkostnadsanslagen för de institutioner som tjänar jordbruket. Om jag inte är fel underrättad, har antalet jordbruksenheter under senare år minskat med 60 000 à 70 000. Jag föreställer mig att detta borde kunna inverka på dessa institutioners arbete, och jag tror att den prutning, som vi föreslagit, under sådana förhållanden är berättigad.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag vill bara hänvisa till att när det gäller omkostnadsanslaget till hushållningssällskapen har tydligen herr Nord inte varit besjälad av den uppfattningen, att deras verksamhet skulle påverkas av den reducering av antalet brukningsenheter, som han talar om på de andra punkterna.

Herr NORD (fp):

Herr talman! Bara en kort replik till herr Svedberg. Anslaget till hushåll-

ningssällskapen gäller ju i första hand undervisningen, och i det fallet har vi inte velat vara med om några minskningar.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nord begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition.

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nord begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 37.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att han avstode från att rösta.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Anslag till lantbruksattachéer: omkostnader

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*, såvitt nu vore i fråga, till Lantbruksattachéer: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 62 700 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334 och II: 405 hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte upptagas med 56 400 kronor.

Reservation hade anförts av herrar Nord, *Eskilsson*, *Nils Hansson*, *Svensson* i Ljungskile, *Östlund*, *Antby* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantbruksattachéer: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 56 400 kronor.

Herr NORD (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 5 och 6

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7

Ang. fördelningen av anslagsmedel emellan hushållningssällskapen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 4 965 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) I: 176, av herr *Larsson, Sigfrid, m. fl.*, och II: 234, av herr *Staxäng m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1959/60 såsom bidrag till hushållningssällskapens omkostnader anvisat anslag skulle fördelas mellan sällskapen enligt nu gällande regler;

b) II: 230, av herr *Brandt i Sätilla m. fl.*; samt

c) I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 4 965 000 kronor;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 230, besluta, att det belopp å sammanlagt 90 000 kronor, som i propositionen föreslagits skola upptagas å särskilda poster under anslaget, skulle fördelas å hushållningssällskapen enligt samma grunder, som gällde för anslaget i övrigt;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 234, besluta, att det till hushållningssällskapen utgående grundbeloppet för varje på personalförteckning upptagen resande befattningshavare skulle höjas till 7 500 kronor.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Nord, Sigfrid Larsson, Eskilsson, Hermansson, Svensson* i Ljungskile, *Antby* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 176 och II: 234, besluta, att det till hushållningssällskapen utgående grundbeloppet för varje på personalförteckning upptagen resande befattningshavare skulle höjas till 6 000 kronor.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! När det gäller detta omkostnadsanslag har utskottet varit enigt i fråga om totalbeloppet, som rör sig om ungefär fem miljoner kronor. Beträffande grunderna för fördelningen av totalbeloppet på de olika sällskapen har emellertid en avvikande mening anmälts av några reserveranter.

Det är klart att om olika sällskap hade omfattat lika stora områden, hade också arbetsuppgifterna för sällskapen varit ungefär desamma. Nu är det emellertid stor skillnad i fråga om verksamhetsområdena för de skilda sällskapen. De har givetvis arbetsuppgifter, som står i proportion till områdenas storlek. Man kunde ju då tänka sig, att anslaget skulle fördelas efter arealen, antalet brukningsenheter e. d. Om det vore många brukningsdelar, skulle det bli ett större anslag, och om det vore färre, skulle det bli ett mindre anslag. Men det är också uppenbart, att en hushållningssällskapsorganisation drar med sig en del fasta kostnader, som är ungefär desamma för dem som har ett stort verksamhetsområde och för dem som har ett litet. Det är av den anledningen som man vid fördelningen av anslaget först bestämmer ett grundbidrag och sedan fördelar de pengar som därvid blir över — vi kan ju kalla det för ett tilläggsbidrag — efter antalet brukningsenheter och en del andra omständigheter, folkmängd och sådant. Jag skall inte trötta kammaren med att gå igenom alla dessa detaljer, men i stort sett går

Ang. fördelningen av anslagsmedel emellan hushållningssällskapen

man vid fördelningen av den delen av anslaget efter arbetsuppgifterna för sällskapen. Detta förfaringsätt har tillämpats i många år. Jag kan nämna att grundbidraget inte utgår med ett visst belopp för varje sällskap utan med en viss summa för varje på sällskapets personalförteckning upptagen tjänsteman, som har att verka ute på fältet, eller såsom det är uttryckt i propositionen och i utskottsutlåtandet »för varje på personalförteckning upptagen resande befattningshavare». För varje sådan tjänsteman får sällskapet för närvarande ett bidrag på 5 750 kronor, och vad som blir över av pengarna fördelas efter verksamhetens omfattning.

Lantbruksstyrelsen har begärt att totalanslaget i år skulle höjas med 360 000 kronor — och det fanns säkert starka skäl för det — samt att man i proportion till höjningen av totalanslaget skulle höja även grundanslaget, det belopp som utgår till varje resande tjänsteman. Man ville höja det till 7 500 kronor. Detta hade vi reservanter ingenting att invända mot. Men vad inträffade? Jo, nu säger departementschefen, att han inte kan gå med på att höja anslaget med 360 000 kronor, och han hänvisar därvid till det statsfinansiella läget. I stället föreslår han att man skall höja grundbidraget, och det är på den punkten vi reservanter inte är överens med departementschefen och utskottsmajoriteten, vilken har gått på samma linje.

Vi reservanter menar att om totalanslaget höjes, bör även grundanslaget höjas i proportion härtill. Men om inte totalanslaget höjes, bör grundanslaget också förbli oförändrat.

Jag sade att utskottet enhälligt har godkänt det totalbelopp, som föreslagits av departementschefen. Där finns dock några poster, en på 40 000 och en på 50 000 kronor, som enligt departementschefen skulle ha en särskild rubrik och användas för speciella ändamål. Det har heller inte rätt någon oenighet inom utskottet om att dessa pengar skulle tillföras totalsumman, vilken skall fördelas på det sätt, som jag har redogjort för. Det anslag som skall fördelas ökas allt-

så härigenom med 90 000 kronor. Då är det ju också skäl för att höja grundanslaget. Detta visste vi inte när vi lade fram motionerna. Vi visste bara om att departementschefen föreslagit oförändrat totalbelopp. Då motionerade vi om att grundanslaget också skulle vara oförändrat. Nu har det blivit en höjning av totalbeloppet och då finns det ju också skäl för att höja grundbeloppet. Vi föreslog därför i reservationen att detta skulle höjas från 5 750 till 6 000 kronor. Vi måste komma ihåg att de olika sällskapen redan har gjort upp sina stater för 1959, eftersom detta sker i december. Utskottet har då utgått ifrån att de skall ha lika stort statsbidrag att röra sig med nu som de hade 1958.

Om nu riksdagen går med på vad utskottet har föreslagit, innebär det att en del sällskap får sina statsanslag för 1959 minskade med cirka 5 procent. Detta kommer uppenbarligen att skapa mycket stora bekymmer för sällskapen. Vi har således ingenting emot att grundbeloppet ändras, men vi anser att det bör ske i samband med att totalbeloppet ändras. Proportionen mellan grundbeloppet och det belopp, som utgår efter verksamhetens omfattning, har prövats under många år, och det finns väl knappast någon anledning att ändra på den.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten 7 fogade reservationen av herr Nord m. fl.

I detta anförande instämde herrar *Nord* (fp) och *Hermansson* (cp).

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Jag förvånar mig över att herr Larsson skulle inleda debatten i denna fråga, eftersom han representerar ett område i detta land, där man sannerligen inte kan tala om glesbebyggelse och där hushållningssällskapens omkostnadskonton torde vara åtskilligt lägre än i varje fall i norra Sverige, där det finns glesbebyggda kommuner av samma storlek som Malmöhus län, ja, där det finns kommuner som rymmer hela Skaraborgs län. Såväl departementschefen som utskottet har här

Anslag till statens jordbruksnämnd: omkostnader

följt jordbruksanslagsutredningen — jag tror t. o. m. att herr Larsson är ledamot av den — då man överfört 90 000 kronor, vilket samstämmt har rekommenderats av Hushållningssällskapens förbund. Om man jämför departementschefens och utskottsmajoritetens motivering med reservanternas, finner man, att det är en svag motivering som reservanterna i detta fall har att stödja sig på.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje moment av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i mom. 1 och 2 hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. 3 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Nord m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava utpreparat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 7 mom. 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen

ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 54.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkterna 8—19

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20

Anslag till statens jordbruksnämnd: omkostnader

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Statens jordbruksnämnd: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 725 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att under förevarande anslag måtte anvisas 652 500 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggbloom, Svensson* i Ljungskile, *Östlund* och *Antby*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Statens jordbruksnämnd: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 652 500 kronor.

Ang. viss omläggning av undervisningen vid lantbruksundervisningsanstalterna

Herr NORD (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 21—52

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 53***Ang. viss omläggning av undervisningen vid lantbruksundervisningsanstalterna**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa lantbruksundervisningsanstalter: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 8 693 200 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet handlagt två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 356, av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, och II: 438, av herr *Fälldin*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utvidgning av 12 och 25 §§ i stadgan för lantbruksundervisningsanstalterna för vidgad undervisning i svenska språket och medborgarkunskap.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

a) att riksdagen måtte till Bidrag till vissa lantbruksundervisningsanstalter: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 8 693 200 kronor;

b) att motionerna I: 356 och II: 438 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! I samband med punkten 53, som avser bidrag till vissa lantbruksundervisningsanstalter, har utskottet behandlat en motion, nr I: 356, i vilken talas om en vidgad undervisning i svenska språket och medborgarkunskap.

Den nuvarande undervisningsplanen säger i fråga om undervisningen i svenska språket att den skall omfatta rättsskrivning och satslära samt avfattande av uppsatser i ämnen som företrädesvis rör lantbrukshållningen.

Vad är det då som önskas i motionen? Jo, att detta avsnitt skall kompletteras med att undervisningen skall omfatta även en »kort orientering i svensk litteratur med hänvisning till skildringar, som belysa jordbrukets och landsbygdens utveckling med hänsyn till personskildringen».

Det andra avsnittet som motionen tar upp gäller medborgarkunskapen, där det i motionen önskas ett tillägg om att denna undervisning bör ges en humanistisk och personlighetsdanande inriktning. Uttrycket »humanistisk och personlighetsdanande inriktning» innebär ingen kritik mot den nuvarande undervisningen men ger däremot ett mål att sträva emot.

Lantbruksundervisningsanstalterna har, skulle jag vilja säga, tre väsentliga uppgifter, nämligen för det första att ge kunskaper — det gäller här yrkeskunskaper — för det andra också att ge fostran samt för det tredje att dana elevernas personlighet.

Lantbruksstyrelsen har fått yttra sig över motionen och säger inledningsvis: »Lantbruksstyrelsen vill icke bestrida, att en vidgad undervisning i svenska språket och medborgarkunskap är av den största betydelse för stads- och landsbygdsungdomens utveckling som individer och samhällsmedborgare. Hur angeläget det än kan synas vara med en god allmän medborgerlig bildning måste lantbruksundervisningsanstalter-

Ang. viss omläggning av undervisningen vid lantbruksundervisningsanstalterna
nas karaktär av yrkesskolor dock leda till en sådan uppläggning av kursverksamheten, att huvudvikten lägges å ämnen av praktisk betydelse för elevernas blivande arbete i jordbruket.» Man talar sedan i lantbruksstyrelsens yttrande om att den fortskridande mekaniseringen har krävt större utrymme i läroplanerna för maskin- och redskapslära. Man säger också, att de större fordringar som i dag ställs på dem som har sin utkomst av jordbruket har lett till att vissa av de rena fackämnen redan nu har alltför få undervisningstimmar. Så kommer man fram till följande: »Vid sådant förhållande torde det vara ganska verklighetsfrämmande att söka öka undervisningen vid lantbruksundervisningsanstalterna i de av motionärerna föreslagna ämnena.»

Det finns en motsägelse i lantbruksstyrelsens yttrande. Där heter det inledningsvis, att de synpunkter som tagits upp i motionen är av allra största betydelse för ungdomens utveckling som individer och samhällsmedborgare. Men sedan talar man om att huvudvikten måste läggas vid de ämnen som har praktisk betydelse för elevernas blivande arbete i jordbruket. Det har icke på något sätt bestritts, och det framhålles också i motionen. I motionen har emellertid också uttalats, att det är på två områden som undervisningen behöver kompletteras, nämligen i svenska och i medborgarkunskap. Det gäller inte någon större komplettering. I motionen sägs att denna bör kunna inrymmas i de möjligheter som finns vid lantbruksundervisningsanstalterna. De har relativt stor frihet att utforma sina kursplaner och kan få planerna godkända av lantbruksstyrelsen.

När man läser lantbruksstyrelsens — ja, även utskottets — yttrande får man det intrycket att människan bara är en produktionsfaktor. Men man får inte glömma att människan också har ett egenvärde. Det räcker inte med yrkeskunskaper. Vi måste även veta något om de rent mänskliga faktorerna i livet, vi måste få någonting som kan lyfta blicken uppåt och utåt i tillvaron. Jag

minns från min egen folkhögskoletid vilka högtidsstunder undervisningen i litteratur och litteraturhistoria var för oss under rektorns och förste lärarens ledning. Den undervisningen hjälpte oss att finna vägen till boken, till litteraturen, och jag tror att det för många av eleverna i folkhögskolekurserna har blivit ett stöd för livet att de funnit vägen till boken. Det har säkerligen gett dem oändligt mycket, som de har kunnat föra med sig ut i livet, som berikat tillvaron. Många av de ungdomar som går på lantbruksundervisningsanstalter får den enda teoretiska undervisningen utöver folkskolan under en vinter på en lantmannaskola eller lanthushållsskola. Då är det nödvändigt att de under denna vinter får inte bara rena yrkeskunskaper utan också möjligheter till en undervisning som ligger på det rent mänskliga planet.

Oavsett radio och television kommer boken alltid att vara vårt främsta kulturmedel, och här kommer den utvidgning, som motionerna syftar till, in i bilden. Den vidgade undervisning, som det talas om där, skulle hjälpa ungdomarna att finna vägen till boken. Det sägs visserligen i lantbruksstyrelsens yttrande, att om vi får en enhetsskola, kommer undervisningen bl. a. i 9 y att tillgodose de önskemål som här finns. Men det är en väsentlig skillnad. I 9 y går yngre ungdomar, på lantbruksundervisningsanstalterna studerar äldre och mognare ungdomar, som kan tillgodogöra sig den undervisning som siktar till att vidga horisonten och på det sättet visa vägen till boken.

När jag läste lantbruksstyrelsens yttrande, kom jag att tänka på en gotländsk bondflicka, författarinnan Anna Kajsa Hallgard. Hon skrev för något år sedan en bok som heter »Pappersdockor». Jag skall be att få citera litet ur den boken. Avsnittet ger en ypperlig bild av hur lantbruksstyrelsen tydligen ser på denna fråga. Där heter det: »Lillebror Kalle hade inte gått på annan skola än folkskolan men det räckte ju också, han skulle bara bli bonde. — Magda trampade förargat på. Tanken retade henne

Ang. viss omläggning av undervisningen vid lantbruksundervisningsanstalterna

plötsligt. En bonde behövde ingen bildning, utöver sitt yrke skulle han varken ha kunskaper eller intressen. Så reflekteras det både av dem som stod över honom och hans egna. Hur ofta hade inte Magda hört farmor säga just det här: 'Det blir ingen riktig bonde av honom. Han spelar.' eller 'Han snickrar' eller 'Han far så mycket'. — En bonde skulle hålla sig hemma och inga intressen ha utöver dem som gällde arbetet med jorden. En bonde skulle inte tala om vackert väder och dåligt väder, han skulle tala om tjänlig och otjänlig väderlek. Allt omkring honom skulle sättas i förhållande till jordbruket, först då var han en verklig och riktig jordbrukare.»

Jag tycker att detta ger en ypperlig bild av den bedömning som göres på olika håll. I dagens komplicerade samhälle behövs det mera än att man är en yrkesmäniska och har yrkeskunskaper. Vi får, herr talman, inte glömma människan i sammanhanget, det vill jag än en gång betona.

Lantbruksundervisningsanstalterna har stor frihet när det gäller att utarbeta sina undervisningsplaner. Dessa fastställs sedan i lantbruksstyrelsen, och styrelsen godkänner nästan alltid, har det sagts mig, vad lantmanna- och lantlänshållsskolorna föreslår.

Motionen har tillkommit i samråd med tvänne rektorer vid ett par av våra lantbruksundervisningsanstalter. Dessa rektorer har insett behovet, ja, nödvändigheten av att man får en ändring till stånd. Detta gör, herr talman, att jag i dag vågar yrka bifall till motionen 356 i denna kammare.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Utskottet var enigt i sin motivering för avslag på denna motion. Detta innebär inte att utskottet på något sätt har tagit ståndpunkt till möjligheterna eller förutsättningarna att utöka undervisningen i svenska och medborgarkunskap, utan utskottet har varit enhälligt i den synpunkten, att det skulle vara mindre välbetänkt att nu

göra någon som helst rekommendation enligt denna motion, i synnerhet som det pågår utredningar, vilka tar sikte på enhetsskolans framtida utveckling samtidigt som det även finns utredningar som har att behandla hushållningssällskapens undervisningsområden. Detta har varit vägledande för utskottet då det beslutat att för närvarande avstyrka en hemställan i enlighet med denna motion. Ett bifall skulle enligt utskottets mening ha föregripit utredningarna.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten mycket, men jag vill rikta uppmärksamheten på en sak som de som är med i ledningarna för dessa undervisningsanstalter brottas med. Det är den kolossala omgestaltung som maskintekniken har fört in i jordbruket och som givetvis också kräver hänsynstagande till omläggning och nyansering av kursverksamheten. Jag är ordförande i undervisningsnämnden vid hushållningssällskapet i Gävleborgs län. Vi har där under de tio år, som jag sysslat med dessa frågor, fått lov att lägga om kursverksamheten. Det ekonomiska problemet är, hur jordbruket skall klara sig kreaturslöst, och det är särskilt traktorshållningen och liknande frågor som också tränger sig på. Det är nya problem och nya uppgifter som måste tas upp på schemat. Skall man bedöma en sådan här fråga får man inte ta en sak i sänder, utan det ena måste vägas emot det andra, antingen det gäller en kurs, som hushållningssällskapet anordnar på en vecka, eller en kurs på fem månader vid en lantmannaskola.

Jag håller med herr Carlsson om vikten av undervisning i svenska språket samt framför allt om betydelsen av att lära sig att läsa. Det är en mycket stor konst, och det är inte bara fråga om att man skall kunna stava och lägga ihop utan läsa så att man får nytta av det. Det gäller inte bara hur man skall hålla i plogskäftet utan hur man skall leva

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

livet för att få ut något ur det. Jag har en mycket positiv inställning till den tanke som herr Carlsson framfört, men i likhet med herr Svedberg anser jag, att vi inte kan ta ställning till dessa frågor utan att ha avvaktat resultatet av de olika pågående utredningarna. Först på den grundvalen kan vi överväga även de krav som herr Carlsson framfört beträffande språkundervisningen på det kommande undervisningsschemat.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vartdera momentet av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. a hemställt.

Sedemera gjordes enligt de beträffande mom. b förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen I: 356; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 54—56

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 57***Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 339 och II: 409, till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 339, av herrar *Pålsson* och *Boman*, samt II: 409, av herr *Thapper m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål anvisa ett belopp av 4 500 000 kronor.

Vid punkten hade reservation anförts av herrar *Sigfrid Larsson*, *Hermansson* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 339 och II: 409, till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kronor.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Under en lång följd av år beviljade riksdagen 2,5 miljoner kronor att användas för byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter. På grund av det stora behovet, ja, jag skulle vilja säga nödvändigheten, av att det skedde en upprustning på detta område, var det många huvudmän för denna undervisningsverksamhet — i allt väsentligt var det landstingen — som gick till väga på det sättet, att då de fick förslag till nybyggnader och ombyggnader godkända av lantbruksstyrelsen, anhöll de samtidigt om att få de 75 procent i statsbidrag som enligt författningen utgår för detta ändamål. Förslagen underkastades en kritisk granskning när så behövdes. Men när ett förslag godkänns resonerade lantbruksstyrelsen i regel på detta sätt: nu har vi funnit att det finns ett behov av att denna byggnad kommer till stånd. Man godkände då utformningen, man godkände kostnaderna, och så sade man att man i sinom tid kommer att föreslå Kungl. Maj:t att bevilja dessa 75 procent. Men där fanns en begränsning genom att reservationsanslaget på 2,5 miljoner kronor inte räckte så förfärligt långt — särskilt med hänsyn till att byggnadskostnaderna stigit. Då förskotterade landstingen de 75 procenten, var på arbetet utfördes. Landstingen resonerade så här: vi lägger ut pengarna så länge, så småningom får vi igen dem. Det kanske kan dröja fem-sex-sju år, men så småningom blir det vår tur att få del av de 2,5 miljonerna.

Vad har nu hänt? Jo, om jag inte

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

minns fel, sattes anslaget förra året ned till 1,5 miljon kronor. Nu föreslås en miljon. På det sättet har staten fått en mängd fordringsägare ute bland landstingen. Man kan väl betrakta det som en skuld, som staten har till landstingen. Beloppet rör sig om ungefär 17 miljoner kronor. Naturligtvis har huvudmännen beträffande sina skolor varit i god tro, eftersom staten har utfärdat en författning varav framgår, att staten lämnar bidrag till byggnadsarbeten för de undervisningsändamål det här gäller. Huvudmännen har väl trots att staten också skulle stå vid detta löfte. Jag vill naturligtvis inte påstå att staten inte kommer att göra det, men var och en kan räkna ut, även om man inte skulle bevilja en krona till de byggnader som nu projekteras — jag vet att det föreligger ett ganska stort behov av nybyggnader eller ombyggnader på många håll — hur länge det skulle dröja, innan landstingen får in dessa 17 miljoner, som de redan har förskotterat, om anslaget bara fastställs till en miljon om året. Nästa år sänkes kanske anslaget ytterligare. Då blir det först i en avlägsen framtid, som landstingen kan få sina pengar. Det uppstår ju också stora ränteförluster för landstingen under denna tid. Jag tycker att eftersom staten har förespeglat landstingen att de skall få pengar för detta ändamål, så är det inte för mycket sagt, att staten egentligen har en skuld på 17 miljoner kronor till dessa huvudmän. Staten tar ju fortfarande hand om bidragsansökningar och granskar dem. Det är i och för sig värdefullt att få byggnadsförslagen granskade, men bakom detta förfarande ligger ju hela tiden avsikten att landstingen skall få sina pengar. Även om jag är fullt införstådd med att vi i dagens läge måste spara, så är det väl ändå inte någon besparing om man underlåter att betala sina skulder. Jag tycker nog därför, att det skulle vara lämpligt att man beviljade ett högre anslag, så länge vi har en eftersläpning på detta område, och jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag vill liksom herr Larsson säga, att det är sant att de respektabla kostnaderna för de byggnadsarbeten det här gäller skapar problem att anskaffa de medel som behövs. Men vi känner ju alla till — och jag hoppas att herr Larsson också gör det — det mycket beträngda ekonomiska läge, som vi befinner oss i. Även om man kanske i likhet med herr Larsson kan göra gällande att det här inte gäller en verklig besparing, är det väl ändå av hänsyn till de begränsade skattemedel, som står till förfogande, som jordbruksministern med, efter vad jag skulle tro, inte lätt hjärta nödgats i år gå med på en prutning från 1,5 till 1 miljon kronor. Jag tror emellertid inte att vi kan, som herr Larsson föreföll vilja göra, rycka loss en punkt i nionde huvudtiteln eller någon annanstans och diskutera den för sig. Pettersson kan ju på en punkt ha en särskild hjärteangelägenhet, som han vill föra fram och som han tycker det är orimligt att inte tillgodose, och Lundström eller någon som kanske heter Jonsson kan ha önskemål på andra punkter. Men om vi skall lyckas få till stånd en verklig återhållsamhet på det ekonomiska området, som ju tidsläget kräver, så får vi väl ändå inte bara gå in för att spara på de områden där det är mer eller mindre likgiltigt ur vår egen synpunkt, under det att vi inte prutar på ett annat område, som framstår som angeläget. Det får väl ändå gå till på så sätt, att vi litet var får släppa efter på våra speciella krav, för att vi skall få det hela att gå ihop.

När jag i början av riksdagen läste folkpartiets besparingsförslag, fann jag att därav framgick att man skulle spara efter linjal — något som vi här nyligen diskuterat. Förslaget gick ut på att myndigheternas omkostnadsanslag skulle minskas med 10 procent, men då det gällde t. ex. skogsvårdsstyrelsernas och hushållningssällskapens omkostnadsanslag ansåg man tydligen att det var litet för hårt med en dylik nedskärning, och förslaget har alltså när det gäller dessa myndigheter — liksom det brukar sägas

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

om länsman i Delsbo — kommit bort och har inte redovisats i vederbörande reservationer. Och väl är det.

Sedan har vi högerns besparingstankningar, och jag måste säga att när jag läst högerns motioner i detta avseende, som innebar hårda krav på besparingar på saker och ting, fann jag, att det var fråga om bl. a. så många enligt min mening livsviktiga områden, som skulle drabbas av dessa besparingsförslag, att jag inte kunde gå med på detta.

Såsom jag framhållit i utskottet och som jag vill understryka även här, befinner vi oss i ett besvärligt ekonomiskt läge. Jag har under många år varit ledamot av lantbrukshögskolans styrelse, och vi har många gånger framfört krav på att få en byggnad för högskolans växtskyddsinstitution, som inte har någon sådan byggnad. Och herr Osvald kan här understryka, att det finns många andra betydelsefulla behov av byggnader på detta område, och att krav härpå framförts av olika institutioner. Vi har tagit upp kravet på en byggnad för högskolans växtskyddsinstitution och framfört det till jordbruksdepartementet, men med hänsyn till det ekonomiska läget och med hänsyn till bristen på medel har byggnaden inte kunnat komma till stånd, utan växtskyddsinstitutionen är inhyst i olika lokaler litet här och var och utgör ingen sammanhängande institution. Här är det ändå fråga om en betydelsefull institution med hänsyn till de stora värden, som ligger i att man genom forskning kan få fram motståndskraftiga växter.

Jag vill till sist, herr talman, säga att jag är fullt medveten om behovet av att — när det blir bättre ekonomiska förhållanden — få ökade möjligheter att liksom i efterhand beta av en del av den stora eftersläpning, som nu råder. Men jag har liksom utskottsmajoriteten ansett att vi i nuvarande läge inte kan gå ifrån Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, utan vi har stannat för detta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Jag är överens med herr Jonsson om att det i dagens läge gäller att vara återhållsam och restriktiv med nya utgifter och kanske också när det gäller byggnader, som vi skall uppföra. Vi får på allt sätt försöka göra byggnaderna så enkla som möjligt, inte större än nödvändigt och inte luxuösa. Jag håller alltså med om detta, om det hade avsett denna fråga inom den sektor det här gäller eller om man hade uppfört alltför luxuösa byggnader vid lantbruksundervisningsanstalterna — det kanske har förekommit sådana fall, men jag har inte besökt alla dessa skolor.

Vad jag pläderade för, herr Jonsson, var att kostnaderna för de byggnadsföretag, som redan är utförda med statens goda minne och godkända av staten och för vilka huvudmännen lagt ut pengarna i den förvisningen, att staten skulle betala in sin andel av utgifterna, måste betraktas såsom en skuld. Om anslaget nu skall uppföras med en miljon kronor om året, blir det en alltför lång väntan för huvudmännen för att få sina kostnader täckta. Det är orättvist mot huvudmännen, som fått vidkännas dessa kostnader.

Jag ansluter mig helt till uppfattningen att vi skall iakttaga återhållsamhet med statens kostnader, men här är det inte fråga om några nya utgifter utan om en avbetalning av skulder.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Larsson, Sigfrid, begärde voteering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkän-

Anslag till täckdikningsförsök m. m. — Anslag till veterinärstyrelsen: omkostnader des en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 24.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 58—70

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71

Anslag till täckdikningsförsök m. m.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 333 och II: 404, såvitt nu vore i fråga, till Täckdikningsförsök m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 333, av herr *Sundelin*, och II: 404, av herr *Ståhl m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte upptagas med 125 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Nord, Nils Hansson, Svensson* i Ljungkile och *Antby*, vilka ansett, att utskot-

tets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 333 och II: 404, såvitt nu vore i fråga, till Täckdikningsförsök m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kronor.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **JONSSON** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 72

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 73

Anslag till veterinärstyrelsen: omkostnader

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Veterinärstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 91 300 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att medelsanvisningen under detta anslag måtte minskas till 82 200 kronor.

Anslag till veterinärstaten: omkostnader — Anslag till förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggbloom, Östlund, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Veterinärstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 82 200 kronor.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 74

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 75

Anslag till veterinärstaten: omkostnader

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Veterinärstaten: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 141 900 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att förevarande anslag måtte upptagas med 127 700 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggbloom, Östlund, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Veterinärstaten: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 127 700 kronor.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 76—79

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80

Anslag till förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen dels att till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 270 000 kronor, dels att godkänna vad departementschefen anfört angående omläggning av det statliga stödet vid bekämpande av hönstypus.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta,

Anslag till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar

till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 61, av herr *Sveningsson m. fl.*, och II: 92, av herr *Nilsson i Bästekille m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte under denna anslagspunkt anvisa ett belopp av 1 120 000 kronor. Denna minskning av anslaget skulle enligt motionärerna vara möjlig att åstadkomma bland annat genom en ökning av intervallerna mellan kontrollundersökningarna rörande nötkreaturstuberkulosen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte,

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 61 och II: 92, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 270 000 kronor;

2) godkänna vad under punkten anförts angående omläggning av det statliga stödet vid bekämpandet av hönstypus.

Reservation hade anförts av herrarna *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggbloom, Östlund, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 61 och II: 92 till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 120 000 kronor.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Det anslag vi behandlar under denna punkt, anslaget till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar, användes i första hand till två ändamål, nämligen åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen och åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen.

På båda dessa områden har utvecklingen varit mycket glädjande under de

senaste årtiondena. Kostnaderna har minskats därför att sjukdomsfrekvensen gått ner undan för undan. I fjolårets statsverksproposition påmindes om att medan man bara för ett 20-tal år sedan hade ungefär 30 procent av all slaktad storboskap söder om Dalälven angripits av tuberkulos, har frekvensen nu minskat, så att denna andel bara uppgår till några hundra delar procent. År 1947 reagerade ungefär 20 procent av de kreatur som var föremål för tuberkulinundersökning. Detta antal har nu gått ned till ungefär fyra tiondels procent. Under fjolåret friförklarades det sista län, som tidigare haft tuberkulos, nämligen Skaraborgs län, och därmed var hela landet friförklarat.

Samma utveckling har ägt rum beträffande den andra huvudgruppen av sjukdomar jag talat om, nämligen den smittsamma kastningen. Denna sjukdom har praktiskt taget utrotats under de senaste 20 åren genom en intensiv bekämpning från jordbrukarnas och veterinärernas sida. Det lär inte ha förekommit något fall av smittsam kastning sedan mitten av 1957.

I samband med denna utveckling har man försökt minska kostnaderna för bekämpningen av sjukdomarna genom att öka intervallerna mellan de tillfällen när man kontrollerar hälsotillståndet hos besättningarna. Anslaget var också föremål för jordbruksanslagsutredningens uppmärksamhet i fjol. Utredningen föreslog då att kostnaderna helt borde överföras på djurägarna och att intervallen mellan undersökningarna ytterligare skulle ökas. Riksdagen beslöt på utredningens förslag, att kostnaderna fr. o. m. budgetåret 1961/62 helt skall täckas av djurägarna, under det att staten tidigare betalat en väsentlig del av undersökningskostnaderna.

Motionärerna som har lagt fram förslag i denna fråga menar, att under de år som återstår till dess jordbrukarna själva helt skall överta kostnaderna är det angeläget att man ytterligare ökar intervallerna mellan undersökningarna, så att jordbrukets kostnader efter 1961/62 inte blir för höga. Det kan man göra

Anslag till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar genom att fortsätta på samma väg, som redan skett beträffande tuberkulosen, nämligen att göra kontrollundersökningarna med allt längre mellanrum. Inom vissa områden av landet gör man dessa undersökningar endast vart tionde år, inom andra områden, som är friförklarade senare, gör man dem vart tredje eller fjärde år.

Man kan nå liknande resultat också genom att öka tidsintervallen mellan kontrollundersökningarna av mjölken för kontroll av smittsam kastning. På det viset skulle man ytterligare kunna minska anslaget storlek.

Anslaget har minskats rätt väsentligt under senare år. För bara fyra år sedan var det över två miljoner kronor, men det skall för nästa år enligt utskottets förslag uppgå till endast 1 270 000 kronor. Genom att vidtaga de åtgärder, som jag har antytt här, kan man enligt vårt förmenande minska anslaget med ytterligare 150 000 kronor. Det är detta yrkande vi ställer in reservationen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Till vad herr Eskilsson sagt vill jag i korthet anföra, att vi behandlade detta ärende i fjol och kom då på förslag från besparingskommittén fram till att de enskilda jordbrukarna från och med budgetåret 1961/62 skulle överta ifrågavarande kostnader. Intill dess skall emellertid staten stå för undersökningarna, och den grupp jag tillhör, utskottsmajoriteten, har haft den uppfattningen, att staten inte bör fuska ifrån sig på slutet, utan bör vidtaga kontrollåtgärder med de intervaller som veterinärstyrelsen anser riktiga. Det kan nämligen uppkomma fall, då detta är nödvändigt för att få en effektiv kontroll.

Jag vill framhålla, att vi i utskottet säger att om det visar sig möjligt att göra intervallerna mellan kontrollåtgärderna och kontrollbesöken längre, skall man göra det. Vi anser emellertid detta vara en sak som måste bedömas av ve-

terinärstyrelsen, och vi säger att vi försätter att veterinärstyrelsen tillvaratar de möjligheter till besparingar som kan uppnås genom minskad kontrollverksamhet utan att därför eftersätta erforderliga säkerhetskrav. Vi har förtroende för veterinärstyrelsens bedömning i det fallet. Jag vill tillägga att det inte får ske ett eftersättande av säkerhetsåtgärderna. Vi har varit mycket angelägna om den saken.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Landet är ju friförklarat när det gäller både tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur. Detta innebär emellertid inte att dessa sjukdomar är definitivt likviderade här i landet. Dessa friförklaringar ligger inte heller så långt tillbaka i tiden.

Som veterinärstyrelsen ser det, och jag delar dess uppfattning, är det ytterligt angeläget att, sedan vi kommit i denna gynnsamma situation att ha dessa sjukdomar under kontroll, vi fortsätter med en ordentlig bevakning den närmaste tiden framåt. Jag kan därför inte dela herr Eskilssons mening att det just nu skulle vara lämpligt att alltför mycket öka intervallen mellan kontrollåtgärderna. Allra minst tycker jag det är lämpligt ur den synpunkten att, som jordbruksanslagsutredningen har sagt, när vi kommer några år framåt i tiden bör man kunna ha så långa intervaller mellan undersökningarna, att de blir föga betungande för jordbrukarna, och att därför dessa själva kan ta på sig kostnaderna. Det kanske då blir tioårsintervaller eller någonting sådant — jag minns inte alla siffrorna — och det är väl angeläget att, innan saken överlämnas helt till jordbrukarna, man genom litet oftare återkommande kontroller lyckas spåra upp de smittohärdar, som antagligen fortfarande finns. Det vore mycket egendomligt om det inte fanns kvar smittohärdar här och var. Det är därför mycket väsentligt att hålla en skärpt beredskap, och vi får således nö-

ja oss med de anslagsminskningar, som veterinärstyrelsen föreslagit. Den är beredd att minska anslagen undan för undan, men jag finner det inte klokt att pruta ännu mer i detta läge.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 80 mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom upprensning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. 2 hemställt.

Punkterna 81—93

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94

Anslag till skogsstyrelsen: omkostnader

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Skogsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 161 800 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att detta omkostnadsanslag måtte uppföras med 145 600 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggblom, Östlund, Antby och Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Skogsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 145 600 kronor.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övertvägande ja besvarad.

Punkterna 95 och 96

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 97***Om beslutanderätten i ärenden angående förhöjt byggnadsbidrag till skogsvägar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vägbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 7 700 000 kronor, att avräknas mot automobilskatte-medlen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat de inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motionerna I: 359, av herr *Sundelin*, och II: 436, av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte delegera beslutanderätten angående förhöjt byggnadsbidrag till skogsvägar till skogsstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, till Vägbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 7 700 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

2) att motionerna I: 359 och II: 436 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Sigfrid Larsson* och *Sundin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 359 och II: 436, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte delegera beslutanderätten angående förhöjt statsbidrag till byggande av skogsbilväg till skogsstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen.

Herr *SUNDIN* (cp):

Herr talman! Den vid denna punkt fogade reservationen innebär bifall till motionerna I: 359 och II: 436.

Motionärerna och reservanterna har velat få till stånd en snabbare handläggning av ärenden avseende förhöjt statsbidrag till skogsvägar. Beslutanderätten i dessa frågor har hittills legat hos Kungl. Maj:t, vilket medfört att man i en del skogskommuner har fått vänta ganska länge innan man kunnat utfå sina anslag. Motionärerna och reservanterna anser att det framför allt i dagens arbetsmarknadsläge är angeläget att få till stånd en snabbare behandling av dessa anslagsärenden. Vi har därför velat delegera beslutanderätten från Kungl. Maj:t till skogsstyrelsen efter hörande av arbetsmarknadsstyrelsen.

Alla de hörda remissinstanserna med undantag av statskontoret, som av förklarliga skäl hävdar en annan uppfattning, har tillstyrkt bifall till motionärernas framställning. Det är helt säkert också för många kommuner önskvärt att den hittillsvarande ordningen ändras så att dessa anslagsärenden i nuvarande arbetsmarknadssituation kan behandlas snabbare.

I fråga om principerna för fördelningen av anslagen etc. ansluter sig motionärerna till utskottsmajoritetens uppfattning och har således på den punkten inga särskilda önskemål att anföra.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr *JONSSON* (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten har nog samma uppfattning som motionärerna och reservanterna, nämligen att det är angeläget att dessa frågor behandlas så snabbt som möjligt, särskilt när arbetslöshet råder, men vid behandlingen av detta ärende har vi funnit att det inte har förekommit några missförhållanden av sådan art att ett uttalande från riksdagens sida skulle vara motiverat. Vi uttalar ju också i utlåtandet att vi anser det önskvärt att här sker en smidig behandling, som inte försenas i onödan, och jag är övertygad om att i dessa tider, när arbetslösheten gör det angeläget att frågorna behandlas snabbt, samarbetet med arbetsmark-

Anslag till lantmäteristyrelsen: omkostnader — Anslag till lantmäteristaten: omkostnader

nadsstyrelsen och övriga organ på arbetsmarknaden icke kommer att medföra någon försening. Man är nog från alla håll intresserad av att ärendena avgörs så fort som möjligt och att arbetena kan påbörjas med minsta möjliga tidsutdräkt.

Därför ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror, herr talman, att de synpunkter som herr Sundin har anlagt på denna fråga i viss mån kommer att beaktas även vid ett bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. 1 hemställt.

Därefter gjordes enligt de rörande mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 98—117

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 118

Anslag till lantmäteristyrelsen: omkostnader

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantmäteristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 152 300 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga,

hemställts, att detta omkostnadsanslag måtte uppföras med 137 100 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Nord*, *Eskilsson*, *Nils Hansson*, *Hæggbloom*, *Antby*, *Rimås* och *Hedin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet, bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantmäteristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 137 100 kronor.

Herr NORD (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 119 och 120

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 121

Anslag till lantmäteristaten: omkostnader

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantmäteristaten: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 5 186 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr

Om en upprustningsplan för havsfiskelaboratoriet

Ståhl m. fl., hade, såvitt nu var i fråga, hemställt, att förevarande omkostnadsanslag måtte uppföras med ett belopp av 4 667 400 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Nils Hansson, Antby* och *Rimås*, vilka ansett att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantmäteristaten: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 4 667 400 kronor.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 122—131

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 132**Om en upprustningsplan för havsfiskelaboratoriet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: fiskeristyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60, dels ock till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 an-

visa ett förslagsanslag av 1 132 700 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 336, av herr *Spetz*, och II: 407, av herr *Staxäng m. fl.*, i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte a) i princip uttala sig för den upprustningsplan för havsfiskelaboratoriet, som fiskeristyrelsen upptagit i sina äskanden, b) besluta att följande tjänster skulle inrättas vid havsfiskelaboratoriet, nämligen två laboratorer i Ao 24, ett laboratoriebiträde i Ao 7, två tekniska biträden i Ao 5 och en fiskmästare i Ao 13, samt c) vidtaga av yrkandet under b) erforderlig uppräknig av medelsanvisningen till havsfiskelaboratoriet.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 336 och II: 407, såvitt nu vore i fråga,

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: fiskeristyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60;

b) till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 132 700 kronor;

B. att motionerna I: 336 och II: 407, såvitt däri hemställdes att riksdagen måtte i princip uttala sig för den upprustningsplan för havsfiskelaboratoriet, som fiskeristyrelsen upptagit i sin anslagsskrivelse avseende budgetåret 1959/60, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hermansson, Johansson* i Öckerö och *Hedin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 336 och II: 407, såvitt nu vore i fråga, uttala sig för den upprustningsplan för havsfiskelabo-

Om en uppställningsplan för havsfiskelaboratoriet

ratoriet, som fiskeristyrelsen upptagit i sin anslagsskrivelse avseende budgetåret 1959/60.

Herr HERMANSSON (cp):

Herr talman! Under denna punkt föreligger en motion nr 336 i denna kammare och nr 407 i andra kammaren, där motionärerna för fram sina bekymmer i fråga om forskningen på havsfiskets område. Det är till denna motion som förevarande reservation an knyter sig, och jag skulle vilja helt kort anlägga några synpunkter på det problemet.

I motionen har bl. a. yrkats på en förstärkning för havsfiskelaboratoriet i Lysekil på tjänstemannasidan med inalles sex tjänster. Kungl. Maj:t har tillstyrkt en ny laboratoriebiträdestjänst, men med hänsyn till forskningens läge på havsfiskets område måste det nog beklagas att man inte har kunnat sträcka sig längre. Inte heller vi reservanter har dock, i det rådande statsfinansiella läget, vågat yrka bifall till förslaget om dessa nya tjänster, utan vi har, herr talman, inskränkt oss till att ytterligare fästa uppmärksamheten vid behovet och nödvändigheten av en successiv uppställning inom fiskeriforskningen. Det är alltså inte heller från reservanternas sida fråga om höjda anslag, utan vad vi önskar är ett principuttalande.

Jag kan ju nämna att laboratoriechefen anser, att en personalförstärkning på laboratoriet i Lysekil med 30 man vore erforderlig för att vi över huvud taget skulle komma i paritet med andra nationers fiskeriforskning, även de övriga nordiska ländernas. Jag tycker att det på sitt sätt belyser eftersläpningen på detta område. Det är många saker som pekar på uppmärksamhet. Arbetsbalansen enbart för havsfiskelaboratoriet i Lysekil är 14 månader. I propositionen berörs också det framtida handhavandet av våra forskningsfartyg »Skagerak» och »Eyrstrasalt». Där pekar laboratoriechefen på så viktiga saker som sillundersökningar och rekognosceringar, beståndsundersökning och märkning av vitling och makrill i Nordsjön och Skagerack, undersökning av långa-

beståndet vid Rockhall och Shetlandsområdet — väsentliga för våra storsjöfiskare — planktonundersökningar och trålförsök, allt uppgifter som man nödgats mer eller mindre lägga åt sidan av brist på forskare att avdela för uppgifterna.

Framför allt pekar kanske sillforskningen på uppmärksamhet. Vi har praktiskt taget bara en enda man som sysslar med sådana frågor, och det visar klart hur ofullständigt vi är utrustade på området.

Men situationen är för dagen kanske mest prekär på skarpsillfiskets område, och för att belysa den negativa utvecklingen där ber jag, herr talman, att få anföra några siffror. År 1954 hade vi en fiskefångst av 9,3 miljoner kg, år 1955 hade kvantiteten minskat till 6,9 miljoner kg, år 1956 var kvantiteten 6,1 miljoner, år 1957 endast 2,6 miljoner och år 1958 drygt 1 miljon kg. Detta har påverkat sysselsättningen också inom konservindustrien, framför allt i våra bohuslänska kustområden. År 1954 fick konservindustrien 7,3 miljoner kg av skarpsillfångsten, år 1955 var kvantiteten 5,8 miljoner och år 1956 lika stor, år 1957 hade kvantiteterna sjunkit till 2,5 miljoner kg och i fjol till drygt 1 miljon kg. Vår export av skarpsill uppgick 1954 till 641 000 kg, i fjol var den praktiskt taget ingen alls. Detta visar att det blir problem inte bara för fisket utan även för konservindustrien och för sysselsättningen. Saken pekar alltså på speciell uppmärksamhet.

Vi har i år lagt märke till att Kungl. Maj:t, trots det statsfinansiella läget, ibland har visat stor förståelse för forskningens fundamentala betydelse i andra sammanhang. Det skulle vara tacknämligt, om även för fiskets vidkommande kunde påvisas ett liknande intresse.

Det är detta som gör, herr talman, att vi i vår reservation har velat ytterligare fästa uppmärksamheten på dessa problem, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Osvald* (fp).

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Det finns förvisso många beaktansvärda ting i vad herr Hermansson framhöll, ting som man skulle kunna understryka. Havsfiskeforskningen har utan tvekan kommit att släpa efter, och det finns åtskilliga behov på detta område som borde tillfredsställas.

Emellertid tror jag att departementschefen har den saken ganska klar för sig. Att han i år inte kunna sträcka sig längre än till den höjning med cirka 150 000 kronor på denna anslagspost, som föreslås i propositionen, får ju ses mot bakgrunden av de allmänna svårigheter, som jordbruksministern såväl som alla de övriga departementscheferna har att få debet och kredit att gå ihop. Jag skulle tänka mig att jordbruksministern även utan att få den beställning som reservanterna föreslår har sin uppmärksamhet riktad på önskvärdheten av att havsforskningen får mera pengar. Det är sålunda onödigt att riksdagen gör en särskild framställning till honom om den saken. Vi bör nog även när det gäller detta anslag ha en smula förståelse för svårigheterna mot bakgrunden av den statsfinansiella situationen; och jag tror i varje fall att man har det även i de kretsar där man annars är ytterligt angelägen om att se till, att även fisket får den hjälp det behöver.

Jag vill för min del gärna understryka vad herr Hermansson sagt om eftersläpningen på detta område, men med hänsyn till kända förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera momentet av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. A hemställt.

Sedermera gjordes i enlighet med de beträffande mom. B förekomna yrkan-

Anslag till fiskeristyrelsen: omkostnader
dena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 133

Anslag till fiskeristyrelsen: omkostnader

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 419 300 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att under förevarande förslag måtte anvisas 377 400 kronor.

Vid punkten hade reservation anförts av herrar *Nord*, *Nils Hansson*, *Antby* och *Johansson* i Öckerö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 377 400 kronor.

Herr NORD (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i

Anslag till vatteninspektionen: omkostnader — Om lönegradsuppflyttning av sekreterartjänsten hos skogs- och lantbruksakademien

den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 134

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 135

Anslag till vatteninspektionen: omkostnader

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 142 900 kronor.

I de likalydande motionerna I: 334, av herr *Sundelin*, och II: 405, av herr *Ståhl m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att under ifrågavarande anslag måtte anvisas 128 600 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Nils Hansson*, *Antby* och *Johansson* i Öckerö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 128 600 kronor.

Herr NORD (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 136—154

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 155

Om lönegradsuppflyttning av sekreterartjänsten hos skogs- och lantbruksakademien

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till skogs- och lantbruksakademien: Akademien för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 99 300 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat de inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motionerna I: 175, av herr *Domö m. fl.*, och II: 442, av herr *Grebäck m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, dels att tjänsten som sekreterare hos skogs- och lantbruksakademien skulle uppflyttas från lönegrad Bo 1 till lönegrad Bo 3, dels att förevarande anslag skulle uppföras med ett belopp av 102 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 175 och II: 442, till Bidrag till skogs- och lantbruksakademien: Akademien för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 99 300 kronor.

Vid punkten hade reservation anförts av herr *Sigfrid Larsson*, som ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen

Om lönegradsuppflyttning av sekreterartjänsten hos skogs- och lantbruksakademien måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 175 och II: 442,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för skogs- och lantbruksakademien, som angivits i reservationen;

b) till Bidrag till skogs- och lantbruksakademien: Akademien för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 102 000 kronor.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Med tanke på de arbetsuppgifter, som sekreteraren hos Lantbruksakademien har, måste helt naturligt särskilda kompetenskrav uppställas. Jag behöver bara erinra om akademiens internationella förbindelser och utgivningen av vetenskapliga tidskriftsserier såväl på svenska som på världsspråken; dessutom är ju också jordbrukets forskningsråd knutet till akademien.

Det kan även erinras om att vi tidigare i dag beslutat lönegradsuppflyttning för befattningshavare, vilka i fråga om kompetenskrav kan jämföras med akademiens sekreterare. Det gäller föreståndarna för statens växtskyddsanstalt, statens centrala frökontrollanstalt och statens maskinprovningar. De har blivit uppflyttade från B 1 till B 3, och jag finner det mycket rimligt att även akademiens sekreterare kommer i åtnjutande av den uppflyttningen. Det rör sig om en kostnadsökning med 2 700 kronor.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten 155 fogade reservationen.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Det är riktigt, såsom sägs från reservanternas sida, att förslag om höjning av lönen för Skogs- och lantbruksakademiens sekreterare från lönegrad Bo 1 till Bo 3 har framställts ett flertal gånger. Frågan har varit uppe till behandling i riksdagen varje år ända sedan 1954, och förslaget har varje år avslagits. Så har ju också skett i år.

Kungl. Maj:t har inte funnit något skäl för ett bifall till förslaget och det har inte heller utskottet gjort. Det är klart att om Kungl. Maj:t hade funnit skäl för ett bifall till framställningen så hade väl förslag också kommit i den riktningen. Några sådana skäl har dock tydligen icke funnits, och lönenämnden, som — såvitt jag kan minnas — har haft denna fråga på remiss, har också avstyrkt det framförda yrkandet. Sekreteraren i Skogs- och lantbruksakademien har en lön motsvarande byråchefens och dessutom — det skall vi inte glömma — har han ett lönetillägg på 2 400 kronor per år som självskrivna ledamot och sekreterare i jordbrukets forskningsråd, om jag minns rätt.

Utöver vad jag nu anfört skulle man kanske också våga säga att det här i och för sig inte är någon stor fråga, men det gäller ju heller ingen särskilt stor institution. Det finns, vill jag minnas, tre befattningshavare, som i arbetet är underordnade denne »byråchef», och man kan ifrågasätta, om det är alldeles nödvändigt att ha en så högt kvalificerad person som innehavare av en sådan sekreterartjänst.

Jag ber, herr talman, med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! I egenskap av motionär skall jag be att få först uppehålla mig vid den speciella fråga som motionen och reservationen tar sikte på, nämligen sekreterarens löneställning. Jag har många gånger undrat över hur det har kunnat komma sig att utskottet så här utan vidare skjutit undan hela frågan, men jag fick i hög grad förklaringen till detta förfaringsätt, när jag hörde herr Mossberger föra utskottets talan. Han — och väl också utskottet — har tydligen inte fått klart för sig arten av det arbete som akademiens sekreterare har att fullgöra, och inte heller arten av de uppgifter som åligger Skogs- och lantbruksakademien. Utskottet har tydligen uppfattat akademiens sekreterare som

Om lönegradsuppflyttning av sekreterartjänsten hos skogs- och lantbruksakademien

en personalchef med endast några få medarbetare att hålla reda på och därför ansett det vara tillräckligt om sekreteraren har byråchefslön. Det resonemang, som herr Mossberger fört, föranleder mig att gå något tillbaka i tiden.

Det var förr så, att Lantbruksakademien ganska ensam var statens organ för det vetenskapliga arbetet inom jordbruket och dess binäringar. Sedan har det tillkommit andra speciella institutioner, men Lantbruksakademien har i alla fall behållit en viktig plats inom den vetenskapliga verksamhet som skall tjäna jordbruket, och det har regelmässigt från statens sida setts till att den arbetskraft, som är anställd vid akademien, har fått stå i statlig tjänsteställning och att omkostnaderna för deras löner har täckts av staten. Löneställningen för akademiens sekreterare, vilken ju — som här har sagts tidigare — måste vara en vetenskapligt högt skolad kraft, har förr varit högre än professorernas vid lantbrukshögskolan och föreståndarnas vid vissa anstalter, men dessas löner har numera ändrats så, att de ligger högre än den lön som utgår till Lantbruksakademiens sekreterare. År 1952 bröts den parallellitet som fanns mellan lantbrukshögskolans professorer och Lantbruksakademiens sekreterare, och sedan har Lantbruksakademiens sekreterare stått i samma löneställning som de föreståndare för olika anstalter, vilka i dag har fått en justering i löneställningen från lönegrad B 1 till B 3. Därmed är en tydlig deklassering genomförd för Skogs- och lantbruksakademiens sekreterare.

Skall man över huvud taget ha utsikter att få en tillräckligt god kraft på denna post, så är det ju nödvändigt att man kan söka honom i den krets av vetenskapsmän som har professorskompetens och besitter initiativkraft och auktoritet. Befattningshavaren skall ju kunna leda den del av det vetenskapliga forskningsarbete som utföres och sammanhålls av Skogs- och lantbruksakademien och han skall såsom ledamot och sekreterare i jordbrukets forskningsråd ha förmåga att bedöma aktu-

ella försäkringsuppgifter och mångsidig vetenskaplig verksamhet.

Om akademien inte har möjlighet att gå ut och välja i en större, fullt vetenskapligt kvalificerad krets, hamnar ju akademien i ett svårt läge. Därigenom kommer hela akademiens arbete att få en törn, vilket är mycket beklagligt. Svårigheter av antytt slag torde möta redan i år, då den nuvarande sekreteraren av åldersskäl avgår vid årsskiftet 1959/60.

Herr Mossberger sade, att när Kungl. Maj:t icke funnit anledning att lägga fram förslag, så har utskottet inte heller haft någon anledning att göra det. Ja, det låter ju säga sig, men jag trodde att en motion som avlämnas skulle sätta åtminstone några spår i uppfattningen om vad det verkligen gäller. Jag förstår dock nu att den motion som jag och några andra har väckt — såsom i många fall brukar ske — inte har tilldragit sig någon större uppmärksamhet, och jag förstår väl efter herr Mossbergers anförande att man knappast läst motionens motivering.

Jag ber därför, herr talman, att litet mera få gå in på hela anslagsfrågan under punkt 155: o. Departementschefen har inte nämnt några skäl för avvisandet av framställningen från akademien om anslagshöjning, vilket försvårar bedömandet i vilken grad akademien kan räkna på täckande av kostnaderna för administrativ verksamhet i fortsättningen. I fråga om sekreterarebefattningen, så hade akademien av olika anledningar räknat med, att om föreståndare för statens centrala frökontrollanstalt, maskinprovningarna och växtskyddsanstalten skulle flyttas upp, så skulle detta ske även med akademiens sekreterare. Det fanns faktiskt inte någon tanke på att en gemensam uppflyttning inte skulle ske. Jag skulle därför vara mycket tacksam om jag från departementschefen kunde få veta skälen varför inte parallelliteten mellan nämnda befattningshavare har iakttagits. Vad beträffar lönenämndens inställning i detta avseende vill jag säga att jag inte känner till att frågan nu har varit remitterad dit. I

Om lönegradsuppflyttning av sekreterartjänsten hos skogs- och lantbruksakademien varje fall är något yttrande icke redovisat i propositionen.

Med tanke på det arbete, som Lantbruksakademien utför genom sin allmänna verksamhet och för forskningsrådet, hade akademien trots, att den hade lyckats ge ett intryck av att dess arbete var värt skäligen understöd. Efter att en sådan här sak hänt, får man inom akademien givetvis ta under övervägande, huruvida akademien har det förtröende som man förut räknat med. Jag vill inte tro att man inom departementet mer än skäligen försöker särskilt spara på de anslag som utgår till akademien, men det ser faktiskt illa ut. Akademien har med statsmakternas goda minne genomgått en omorganisation år 1955 och dess reglementen och stadgar innehåller en förteckning över befattningshavare, som man räknat med skulle ha sin statliga ersättning sedan reglementet godkänts av Kungl. Maj:t. Därför har man inom akademien haft förhoppningar om att man skulle få arbete efter den planen.

I förhoppning att departementschefen skall komma in och ta del av detta resonemang vill jag gå in litet närmare på frågan. Genom att akademien har den administrativa uppgiften för jordbrukets forskningsråd, har det förut varit regel att akademien skulle ha sina kostnader täckta. Detta jämte det nyss nämnda behovet av ökad arbetskraft efter omorganisationen har medfört, att akademien begärt en ganska stor anslagshöjning. Vi förstår att man kanske inte just nu kan få anslag till hela denna höjning. Men bristen på medel för avsedd personalförstärkning verkar hämmande på akademins verksamhet. Även om akademien i början fick kostnaderna för sitt arbete åt jordbrukets forskningsråd täckta, har det under senare år blivit på det sättet, att akademien fått släppa till av egna medel när anslaget inte har räckt till.

Jag skulle här kunna föredra siffror på detta, men jag förstår mycket väl att det inte är så lämpligt just nu. Kontentan är att akademien inte har fått anslag till de befattningshavare, som den

enligt reglementet hade förhoppningar om att få. Akademien har inte heller fått täckning för sina kostnader för arbetet åt jordbrukets forskningsråd. Man förstår därför att akademien känner sig vara i ett ganska prekärt läge. Jag vill trots alla besvikelser uttrycka en förhoppning att akademins behov av anslag och dylikt skall så välvilligt som möjligt prövas av regeringen. Därest den inte finner att personalkraven kan tillgodoses, borde man få veta skälen härför.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Utskottets ärade talesman gjorde gällande att detta inte är någon stor fråga. Nej, det kan man säga. Det är inte någon stor fråga, om man ser till beloppet, men herr Mossberger tycks mena, att det inte är en stor fråga, emedan det rör en så liten institution. Han tycks ifrågasätta, om det är nödvändigt att ha en så kompetent person i spetsen för denna institution. Jag måste säga, att den argumentering avslöjar en mycket egendomlig uppfattning om de vetenskapliga akademiernas roll i svenskt kulturliv. Här är det inte fråga om hur pass stor en institution är, utan vilka krav man ställer på den person, som skall stå i spetsen för en akademi, som nu omsluter inte bara lantbruksforskningen utan även skogsforskningen.

Herr Domö har här redan tidigare utförligt motiverat kravet på att sekreteraren för Lantbruksakademien skulle flyttas upp i samma löneställning som chefen för stats centrala frökontrollanstalt m. fl. Man måste säga att detta är ett utomordentligt angeläget önskemål, eftersom det är fråga om en tjänst vars innehavare måste kunna behärska mycket stora delar av svensk jordbruksforskning och svensk skogsforskning. Och han skall därutöver ha en väl dokumenterad professorskompetens. Det är därför, menar jag, riktigt att han flyttas upp i den tjänstställning som föreslagits av motionärerna och som här också yrkats i reservationen.

Anslag till extra utgifter

Till detta skulle jag ytterligare vilja foga att den nuvarande innehavaren som bekant i mycket hög grad fyller de krav, som man bör ställa på sekreteraren i Lantbruksakademien. Till de krav som man ställer på honom som sekreterare har man också att lägga de krav, som måste ställas på en person som samtidigt inom forskningsrådet skall ha hand om jordbrukets forskningsverksamhet.

Att detta krav på en höjning av löneställningen har framförts flera år å rad och blivit avisat, är sannerligen inte något skäl för att man skall fortsätta att handla på detta enligt min mening felaktiga sätt. Kungl. Maj:t har inte funnit skäl att framlägga något förslag, säger herr Mossberger. Men riksdagen skall väl också kunna uttrycka en egen mening någon gång. Jag menar att man skulle visa akademien en rättvisa genom att placera dess främste tjänsteman i den ställning som här föreslagits av reservanten. Därtill kommer att det skulle kosta mycket, mycket litet.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Edström* (fp).

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller var jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 155, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Osvald* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 28.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 156—170

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 171

Anslag till extra utgifter

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionen II: 126, till Extra utgifter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationanslag av 145 000 kronor.

I motionen II: 126, av herrar *Hæggbloom* och *Nilsson* i Bästekille, hade hemställts, att riksdagen för budgetåret 1959/60 måtte uppföra ifrågavarande anslag med ett belopp av 120 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Eskilsson*, *Hæggbloom* och *Hedin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 126, till Extra utgifter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! När vi nyss diskuterade frågan om anslag till Lantbruksakademien var det någon av talarna som sade att den inte hörde till de större frågorna. Detta omdöme gäller väl i ännu högre grad denna punkt. Vi har emellertid reserverat oss för en sänkning av det anslag som begäres av Kungl. Maj:t, och vi har gjort det med följande motivering.

Här finns ju en allmän strävan att hålla anslagen på så låg nivå som möjligt. Då tycker vi, att det behövs en starkare motivering för att höja anslaget än som anförts under denna punkt. Departementschefen anför nämligen egentligen endast det motivet, att anslaget under en lång följd av år bibehållits i huvudsak oförändrat. Men om man ser på behovet av pengar under detta anslag, förefaller det som om de tidigare anvisade beloppen ändå skulle ha räckt till. För det sistförflutna budgetåret blev det nämligen ett överskott, en reservation på 14 500 kronor. Därför tycker vi att det är onödigt att nu höja anslaget.

Detta är, herr talman, i korthet den mycket enkla motiveringen för reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Det är klart, att man liksom reservanterna kan tycka att här föreligger möjligheter att spara 25 000 kronor, eftersom det inte finns någon särskild motivering för den av Kungl. Maj:t begärda anslagshöjningen. Men jag förmodar att Kungl. Maj:t har räknat med att penningsvärdeförsämringen gjort det nödvändigt att höja detta anslag, som varit praktiskt taget oförändrat sedan år 1947. Det är faktiskt så — och det vet säkert också herr Eskilsson, som är kommunalman — att man gärna vill ha denna post, som kan jämföras med posten »oförutsedda utgifter», för att ta till när man har någonting särskilt i kikaren. Om jag inte är alldeles fel underrättad är det väl så, att från detta an-

Anslag till extra utgifter

slag utgår vissa bidrag till resor för forskare o. s. v. Skall de kunna sköta sin uppgift, är det kanske nödvändigt att det finns pengar för resor.

Med den motivering jag här anför har utskottet ansett att det finns skäl för Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber att få yrka bifall till detta.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jag måste göra en stillsam erinran mot ett påstående av herr Mossberger. Herr Mossberger säger, att anslaget utgått med oförändrat belopp sedan år 1947. Av statsverkspropositionen framgår emellertid, att anslaget för budgetåret 1956/57 var 100 000 kronor med en medelsåtgång av 102 500 kronor och för 1957/58 105 000 kronor med en medelsåtgång av 106 800 kronor. För budgetåret 1958/59 anslogs 117 000 kronor, men då fanns vid föregående budgetårs utgång en reservation på 14 500 kronor.

Nu säger departementschefen att det skall utgå resebidrag för vissa ändamål, och fördenskull föreslås en höjning av anslaget med 4 000 kronor. Detta har vi inte opponerat oss emot, men det är den föreslagna höjningen på 25 000 kronor utöver detta, utan någon egentlig motivering, som vi anser vara obehövlig.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 172

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 173

Lades till handlingarna.

Om viss inhemsk odling av medicinalväxter

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden.

Punkterna 1—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13

Lades till handlingarna.

Om viss inhemsk odling av medicinalväxter

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 345, av herr *Osvald*, samt II: 412, av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., hade yrkats, att riksdagen skulle besluta dels att tilldela Otto J. Olson & Sons Aktiebolag, Hammenhög, ett anslag å 25 000 kronor till förädling av medicinalväxter, dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att en utredning snarast måtte igångsättas för klagörande av vilka åtgärder, som lämpligen borde vidtagas för att få till stånd en viss odling av medicinalväxter samt försöksverksamhet rörande odlingsmetodiken.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 345 och II: 412.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Sigfrid Larsson*, *Nils Hansson*, *Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen i anledning av motionerna I: 345 och II: 412, såvitt nu vore i fråga, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utred-

ning för att klagöra vilka åtgärder, som borde vidtagas för att få till stånd en viss odling av medicinalväxter samt försöksverksamhet rörande odlingsmetodiken;

2) att motionerna I: 345 och II: 412, såvitt de avsåge anslag till bidrag åt Otto J. Olson & Sons Aktiebolag, Hammenhög, för förädling av medicinalväxter, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Frågan om en utredning rörande medicinalväxtodlingen i vårt land kan ju synas vara liten och obetydlig, men i själva verket anser jag att den är mycket betydelsefull och att den dessutom är av en viss principiell betydelse.

Låt mig först säga att i alla tider har det rests motstånd mot nyheter på jordbrukets, inte minst växtodlingens område! Jag kan erinra om att redan under slutet av 1700-talet, när en del personer började propagera för ökad veteodling, döptes vetet av motståndarna till »ångersäd», d. v. s. den säd som man skulle få ångra att man började odla. Det tog lång tid innan vetet blev allmänt erkänt.

I Mellaneuropa var det på samma sätt. När sockerbetan först började komma fram, mötte den också ett kompakt motstånd, och det var först genom kontinentalsystemet under napoleonkrigen som sockerbetan fick en stöt framåt. Potatisen mötte också, som vi alla vet, ett starkt motstånd här i Sverige, då den började odlas, och det var som bekant till mycket väsentlig del den svåra ekonomiska situationen efter 1809 års fred som gav potatisen en stöt framåt. På samma sätt var det med klöverodlingen — den avhånades på sina håll men slog så småningom igenom. Från 1900-talet kan vi erinra om oljeväxterna, som under andra världskriget fick sin stora betydelse men som tidigare hade rönt ett hårt motstånd.

Motståndet mot nyheter är alltså starkt, och det tycks vara väl förankrat även inom jordbruksutskottet. Anled-

Om viss inhemsk odling av medicinalväxter

ningen till att jag anser att den fråga det här gäller är så viktig är bl. a., att jag tycker att det är väsentligt att man strävar efter att ha en god försörjning med läkemedel i händelse av avspärrning. Erfarenheterna ifrån andra världskriget är sådana, att vi måste säga oss att någonting måste göras i tid för att förbättra situationen. Det sattes då i gång en insamling av medicinalväxter, och man satte också i gång odlingar. Men det visade sig mycket snart att det utsäde, man kunde få, var mycket underhaltigt. Odlingsmaterialet var också ytterligt varierande. Den förädlingsverksamhet, som då sattes i gång, gav oss emellertid snabbt mycket betydelsefulla resultat.

Utskottet säger nu att den areal, som kan komma i fråga för medicinalväxtodling i vårt land, är ytterligt obetydlig och att medicinalväxtodlingen därför inte spelar någon nämnvärd roll ur jordbruksynpunkt. Det kan ifrågasättas, om inte jordbruksutskottets majoritet i detta fall felbedömer situationen. De medicinalväxter, som kan komma i fråga för odling i vårt land, är allesammans väl anpassade till vårt lands klimat — det finns en del av dem som växer vilda ända upp i Norrbottens kustland.

Det finns vidare, som jag redan antytt, mycket stora möjligheter till förädling av medicinalväxtmaterialet. Jag bör kanske i detta sammanhang nämna, att den förädling som utfördes vid Hammenhög i Skåne lyckades så väl, att alkaloidhalten i en av de växter, som förädlades, nämligen spikklubban, höjdes med 30 procent. Därigenom blev drogen kvalitativt avgjort överlägsen allt det material, som man kunde få genom import.

Ett av de viktigaste argumenten emot en medicinalväxtodling i vårt land har varit att medicinalväxtodlingen är så arbetskrävande och att den därför med de relativt höga priserna på arbetskraft i vårt land skulle komma att ställa sig mycket dyrbar; vi kan importera drogerna för en betydligt lägre kostnad, sägs det. Det är sant, att de flesta av de odlingar, som hittills bedrivits, har va-

rit mycket arbetskrävande. Arbetet har t. ex. bestått i att man plockat blad efter blad av vissa växter för att sedan framställa drogerna. Men det har också visat sig, att man i många fall kunnat anpassa odlingarna för maskindrift och på det sättet kunnat nedbringa kostnaderna högst avsevärt. Likaväl som man har lyckats rationalisera vissa grönsaksodlingar, t. ex. plockning av spenat, så att spenat nu kan odlas i stor skala och skördas helt maskinellt, så har vi alldeles säkert möjligheter att också rationalisera medicinalväxtodlingen, så att drogerna inte behöver bli dyrare än vad de blir, om vi skulle importera dem. Det är därför ingalunda säkert, att man måste räkna med en till arealen mycket obetydlig odling, utan i fråga om vissa av medicinalväxterna vågar jag t. o. m. påstå, att vi skulle kunna räkna med export, och då kan ju odlingen komma att bli betydligt mer omfattande än om man endast hade att räkna med vad som behövs för det egna behovet.

Därtill kommer en annan omständighet, som jag särskilt skulle vilja framhålla. En av de växter, som det här är fråga om, är vallmon. Vallmon som oljeväxt, som vi odlade under kriget och under några år därefter, var mycket högt uppskattad, därför att dess olja är mycket värdefull. Den innehåller endast s. k. essentiella fettsyror, d. v. s. den är helt användbar som födoämne. Man kunde emellertid inte fortsätta med odlingen av vallmo, därför att skörden inte blev tillräckligt stor för att täcka odlingskostnaderna. Skulle man nu lyckas med de undersökningar, som för närvarande pågår, rörande möjligheterna att utnyttja både oljan och alkaloiderna, skulle odlingskostnaderna kunna fördelas på båda dessa produkter, och då skulle man enbart av denna växt säkerligen kunna tänka sig odlingar på några tusen hektar, även om man inte räknar med någon export. Jag menar därför att vi här har en mycket viktig gren av den svenska växtodlingen. Om man beträffande varje sådan gren av svensk växtodling, som avser att ersätta en importvara med egna produkter, invänder att

Om viss inhemsk odling av medicinalväxter

dess omfattning är så ringa, att den inte kan spela någon roll ur jordbrukssynpunkt, så hamnar man enligt min mening i den ståndpunkten, att man alltid skall ha det likadant som det varit förut. Vi hör i stället resonera på följande sätt. Läger man ihop odlingarna av alla de växter, av vilka det framställs produkter som vi importerar men som skulle kunna erhållas från egna odlingar, så kan det bli fråga om ganska betydande arealer, även om varje odling inte gäller mer än några tusen hektar. Jag tror således att varje sådan åtgärd kan ha en stor betydelse ur jordbrukssynpunkt som ett led i jordbrukets rationalisering, och att vi inte bör avstå därifrån.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtagandet fogade reservationen.

I detta yttrande instämde herr Åkeson (fp).

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Om jag får börja mitt anförande, där herr Osvald slutade, skulle jag vilja säga, att förhoppningarna om att det skulle utgöra ett led i jordbrukets rationalisering, om man tar upp odling av medicinalväxter, nog får betraktas som en ganska överdriven optimism. I varje fall förekom det under diskussionen i denna fråga inom jordbruksutskottet ingenting som tydde på att man skulle kunna utträta någonting till jordbrukets fromma genom att ta upp odling av medicinalväxter i större skala. Tvärtom gav överläggningen till resultat, att man blev tämligen överens om att ärendet ur den synpunkten knappast hade någon större betydelse. Där emot tror jag, att man var mera lyhörd för att det kunde vara värdefullt från medicinsk beredskapssynpunkt att få en inhemsk odling, så att man vid avspärrning var oberoende av import. Men i samband därmed konstaterades det, att det närmast är medicinalstyrelsen, som har att svara för denna fråga och att det alltså bör ankomma på denna styrelse att ta initiativ och utforma förslag.

Nu säger herr Osvald, om jag får säga ett par ord till om detta som en jordbruksfråga, att det här kan komma att röra sig om tusentals eller i varje fall ett par tusen hektar. Det finns väl anledning att sätta ett stort frågetecken efter detta påstående. Granskar vi vilken kvantitet det kan komma att röra sig om, kommer vi väl snart fram till att vi får stryka åtminstone en nolla i det talet. Kommer vi då ned till sådana rimliga siffror som något hundratal hektar eller däromkring, är väl frågan om vi bör ge oss in på detta experiment, allra helst som det inte på något sätt har visats att vi löper några större risker genom att lägga upp beredskapslager av medicinalväxter på sedvanligt sätt.

Herr Osvalds föreläsning var mycket intressant, och jag tror att det hade varit värdefullt om herr Osvald hade kunnat deltaga i jordbruksutskottets behandling av denna fråga. Den argumentering som fördes där från motionärernas sida — jag tror att någon motionär var närvarande — tog inte upp problemet från de aspekter som herr Osvald här anlagt. Om jag får avslöja vad som förekom kan jag nämna, att det var en mycket kort diskussion, som snabbt ledde till den uppfattningen, att detta inte var någonting som man hade anledning att ta så allvarligt på, eftersom man ansåg att man kunde lösa frågan på konventionellt sätt. Man var överens om att det under alla förhållanden inte kunde vara någon insats till förmån för jordbrukets rationalisering. Någon större ekonomisk betydelse kunde ett bifall till förslaget inte heller få, eftersom det rör sig om så små arealer, och än mindre kan det bli fråga om några lönsamma odlingar med den ringa omfattning sådana odlingar kan få. Av den anledningen skulle samhället få träda till med en kraftig subventionering. Det finns anledning att ifrågasätta om man skall göra det, när vi, som herr Osvald själv påpekade, kan importera för betydligt lägre kostnader.

Herr talman! Med hänsyn till vad som har skrivits i utskottsutlåtagandet och med hänvisning till vad jag själv nu har sagt

Om viss inhemsk odling av medicinalväxter

ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Utskottets ärade talesman beskyllde mig till en början för överdriven optimism. Jag undrar om herr Berg egentligen vet vilka möjligheter som för närvarande finns för odling av medicinalväxter. Jag kan tala om att man för närvarande i Finland odlar en medicinalväxt. Det är visserligen inte mer än hundra hektar som odlas, men växten kan odlas ända uppe vid polcirkeln med gott resultat. Jordbrukarna har av denna odling en inkomst av i svenskt mynt räknat 4 000 kronor per hektar.

Vi skulle kunna lyckas ännu bättre och vi skulle kunna få ett betydligt större sortiment av medicinalväxter. Därför är det inte alls någon överdriven optimism att säga, att detta är en odling som kan bli av betydelse för svenskt jordbruk.

Frågan behöver heller ingalunda betraktas enbart ur beredskapssynpunkt. Detta att jämnt och ständigt betrakta odlingar inom jordbruket ur beredskapssynpunkt har varit till mycket stor skada. Det fanns en tid då man sade att hela det svenska jordbruket måste betraktas som ett beredskapsjordbruk, som inte hade tillräckligt goda naturliga förutsättningar. Det finns för jordbruket och det finns också för medicinalväxtodlingen tillräckligt goda naturliga förutsättningar, och vi har dessutom möjligheter att rationalisera odlingen så att vi inte bara skall kunna fylla vårt eget behov utan också kunna upparbeta en exportnäring. Jag har då ingen som helst anledning att stryka en nolla i den siffra jag angav på några tusen hektar. Enbart av vallmo kan det bli en odling på några tusen hektar, kanske tiotusentals hektar.

Det finns alltså stora möjligheter. Även om vi kan hålla lager är det ingen tvekan om att egen odling i alla avseenden är väsentligt överlägsen lagerhållningen. Medicinalväxtodlingen kan bli en lönande gren av svensk växtodling.

Därför ber jag, herr talman, än en gång att få yrka bifall till reservationen.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Det herr Osvald sist yttrade övertygar mig mindre än herr Osvalds första anförande om det lönande och lämpliga i det arrangemang motionären föreslår. Att man i Finland odlar en medicinalväxt på något hundratal hektar, som ger god avkastning, styrker närmast utskottsmajoritetens uttalande att en odling här i Sverige måste komma att röra sig om mycket små arealer. Av expertis på jordbrukets område har det tydligt visats, att det icke kan bli fråga om någon lönande odling, och man frågar sig då varför vi skall experimentera med den, när vi uppenbarligen utan att ta större risker kan få in nödvändigt beredskapslager från utlandet — detta senare har herr Osvald inte bestritt. Man kan naturligtvis spekulera i en stor export av en sådan växt som vallmo, men det har inte på något sätt visats, att vi har några möjligheter att få till stånd en sådan export.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Herr Berg har tydligen inte en aning om vad saken egentligen gäller. Odlingen i Finland gäller en enda växt, och den odlas på bara något hundratal hektar. Den gav de finländska jordbrukarna ett medelvärde, skulle jag tro, på omkring 4 000 kronor per hektar. Då är att märka, att man i Finland för denna produkt räknar med ett pris på omkring 20 kronor per kilogram, medan importpriset här i Sverige för närvarande är 26:50 kr.

Detta gäller emellertid, som sagt, endast en växt, medan vi har möjlighet att odla åtminstone något tiotal olika växter och på det sättet kunna sörja för en ständig och god beredskap med droger.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Får jag bara säga, att jag naturligtvis inte är så sakkunnig

Ang. bekämpandet av växtsjukdomar, m. m.

på detta område som herr Osvald är, och jag har inte heller gett mig sken att vara det. Men till anmärkningarna från herr Osvalds sida skulle jag vilja göra det påpekandet, att sakkunskapen på detta område framför allt representeras av medicinalstyrelsen, och jordbruksutskottet har ansett att det är ifrån medicinalstyrelsens sida som initiativ i denna fråga bör komma.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Medicinalstyrelsen har tillstyrkt!

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Osvald* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

nos vid omröstningens slut rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 45.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. bekämpandet av växtsjukdomar, m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag för budgetåret 1959/60 till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar och Omkostnader ävensom till Bekämpande av växtsjukdomar jämte i anslutning härtill väckta motioner, dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande bekämpandet av växtsjukdomar m. m.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkterna 41 och 42, föreslagit, att riksdagen skulle dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga vissa ändringar i personalförteckningen och fastställa ny avlöningsstat för statens växtskyddsanstalt, dels till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar och Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa förslagsanslag av 1 475 800 respektive 428 900 kronor. Under punkten 43 hade Kungl. Maj:t vidare föreslagit en medelsanvisning till Bekämpande av växtsjukdomar av 100 000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 30 januari 1959 avlåten proposition, nr 43, vilken hänvisats till jordbruksutskottet, dels föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att anlita det å riksstaten under nionde huvudtiteln upptagna anslaget till Bekämpande av växtsjukdomar för utbetalande av ersättningar för skador i vissa fall, dels anhållit om riksdagens yttrande över ett i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 30 januari 1959 angivet förslag att uttaga avgifter för att täcka kostnader för den yttre växtinspektionen och därmed samman-

Ang. bekämpandet av växtsjukdomar, m. m.

hängande verksamhet hos statens växtskyddsanstalt.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 341, av herrar *Osvald* och *Domö*, och II: 411, av herr *Nilsson* i *Lönsboda m. fl.*

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 341 och II: 411, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens växtskyddsanstalt, som angivits i utlåtandet;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för statens växtskyddsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60;

c) till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 475 800 kronor;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 341 och II: 411, såvitt nu vore i fråga, till Statens växtskyddsanstalt: Omkostnader å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 428 900 kronor;

B. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 341 och II: 411, såvitt däri hemställts om anvisande av ett engångsanslag av 95 500 kronor för utrustning till nematod- och viruslaboratorierna vid statens växtskyddsanstalt;

C. att riksdagen måtte

1) till Bekämpande av växtsjukdomar å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att anlita anslaget till Bekämpande av växtsjuk-

domar för utbetalande av ersättningar för skador i förut angivna fall;

D. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke funnit skäl att i anslutning till det i propositionen nr 43 angivna förslaget om uttagande av avgifter för att täcka kostnader för den yttre växtinspektionen och därmed sammanhängande verksamhet hos statens växtskyddsanstalt göra andra uttalanden än utskottet i förevarande utlåtande upptagit.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag skulle gärna vilja säga några ord med anledning av detta jordbruksutskottets utlåtande nr 10. Jag vill erinra om att det här gäller ett anslag för att öka vårt skydd emot växtsjukdomar. Det är med stor tacksamhet jag noterar, att utskottet skriver, att detta måste anses vara av stor betydelse för jordbruket. Som bekant skall man ta upp särskilda avgifter för inspektion av importerade växter, och växtskyddet får på detta sätt en större effektivitet än tidigare.

Jag kan däremot inte dela utskottets mening att Kungl. Maj:ts förslag angående den personal, som skall sköta denna s. k. yttre växtinspektion, är väl avvägt. Personalen är i själva verket avsevärt mindre än vad som hade föreslagits av statens växtskyddsanstalt, vars beräkningar grundar sig på den erfarenhet man inom anstalten har rörande behovet av arbetskraft för inspektionen. Det hade därför varit önskvärt att det av anstalten beräknade arbetskraftsbehovet hade kunnat tillgodoses helt och hållet.

Då så nu inte blivit fallet kommer det att bli nödvändigt för växtskyddsanstalten att göra vissa modifikationer i verksamheten. Vissa av de växter, som importeras, måste sannolikt lämnas utanför inspektionen, åtminstone under några tider av året. Jag utgår emellertid ifrån att om det skulle visa sig nödvändigt att intensifiera inspektionen den för detta arbete erforderliga personalen så småningom skall ställas till växtskyddsanstaltens förfogande.

Om statsbidrag till plantskolekontroll

Anstalten hade vidare begärt att särskilda medel skulle ställas till förfogande för nematod- och virusforskning. Virus och nematoder är ett par sjukdomsalstrare, som under senare år tilltagit i oroväckande grad. Man har på många håll diskuterat nödvändigheten att skärpa bevakningen och att intensifiera forskningen på detta område. För att belysa lägets allvar kan jag nämna, att det helt nyligen har kommit meddelanden om att ett par av de statliga försöksgårdarna, där man frambringat utsäde av potatis för en omfattande försöksverksamhet, nu har befunnits vara smittade med potatisnematod. Stora delar av sandjordarna i Skåne är redan kraftigt infekterade av nematoder. Smittan sprids inte bara via människor och redskap, utan den kan också överföras genom sandstormarna. Nematodsmittan håller på att utveckla sig till ett synnerligen allvarligt problem. Läget har länge varit allvarligt, men situationen har nu blivit värre än någonsin. Vi måste därför säkerligen ganska snart ta i på skarpen för att hejda dessa sjukdomsalstrare.

Jag uttalade redan under remissdebatten, att jag utgår ifrån att det anslag, som ställs till förfogande för växtsjukmars bekämpande, såsom departementschefen också framhållit, skall få disponeras för »forskningsverksamhet som hör samman med anstaltens inspektionsverksamhet på det område som det här gäller». I själva verket har en stor del av forskningsverksamheten särskilt rörande virus och nematoder ett starkt samband med växtskyddsinspektionen. Jag utgår därför som sagt ifrån att växtskyddsanstalten åtminstone tills vidare skall kunna använda en del av de medel som ställs till förfogande för växtsjukdomars bekämpande även för det av mig här nämnda ändamålet, även om detta inte direkt angivits.

Med dessa ord, herr talman, har jag endast velat fästa uppmärksamheten vid att vi nu står inför en ny period inom det svenska växtskyddets verksamhet. Jag räknar med att växtskyddsverksamheten i framtiden måste ytterligare förstärkas. Lyckligtvis är det här fråga

om en förstärkning som inte behöver medföra några extra kostnader för staten, eftersom kostnaderna helt kommer att betalas av de inflytande avgifterna. Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Den föregående talaren hade ju inget yrkande, och det finns därför ingen anledning att säga särskilt mycket från utskottets sida.

Jag vill bara konstatera, att vi inom utskottet har samma syn på växtskyddsanstaltens uppgifter som herr Osvald. Jag kan också nämna för kammarens ledamöter — herr Osvald känner till det förut — att utskottet företagit en resa till frökontrollanstalten och växtskyddsanstalten. Vi blev mycket imponerade av det arbete som utförs vid dessa båda anstalter. De redogörelser som vi fick om verksamheten både på frökontrollens och växtskyddets område visade klart, att det här är fråga om verkligt stora uppgifter. Här gäller det att investera pengar i skydd mot skadegörelse, vilket jag tycker är lika viktigt som att investera för att bygga upp något nytt. Jag och säkerligen även utskottets ledamöter i övrigt är fullt på det klara med att vi undan för undan måste bygga ut växtskyddsanstalten så att den kan motsvara de krav som jordbruket har rätt att ställa på den.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om statsbidrag till plantskolekontroll

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående anslag till bidrag till plantskolekontroll.

I sex inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade i huvudsak likalydande motioner, nämligen I: 65, av herr Persson, Johan, m. fl., och II: 93,

av herr *Rimås* och fru *Eriksson* i Ängelholm, I: 180, av herr *Nilsson*, *Yngve*, och herr *Arvidson*, samt II: 443, av herr *Nilsson* i Göingegården och *Lothigius*, ävensom I: 342, av herr *Mattsson*, och II: 226, av herr *Jansson* i Benestad *m. fl.*, hade gjorts hemställan av innebörd, att riksdagen för budgetåret 1959/60 måtte anvisa ett anslag av 15 000 kronor till bidrag till plantskolekontroll.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 65 och II: 93, I: 180 och II: 443 samt I: 342 och II: 226, till Bidrag till plantskolekontroll å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 7 500 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Jon Jonsson*, *Hjalmar Nilsson*, *Mossberger*, *Gunnar Berg*, *Hedström*, *Lindström*, *Jönsson* och *Franzén* i Motala, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 65 och II: 93, I: 180 och II: 443 samt I: 342 och II: 226.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Såsom utskottet säger i sitt utlåtande har det utgått ett statligt bidrag till den här ifrågavarande verksamheten med 15 000 kronor per år sedan budgetåret 1945/46. För budgetåret 1959/60 har emellertid Kungl. Maj:t inte äskat något anslag för detta ändamål.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att när riksdagen beslöt om detta bidrag år 1945, så ansågs det böra utgå »tills vidare». Det förutsattes nämligen att ifrågavarande plantskolekontroll skulle bli självfinansierande och alltså inte i längden betunga statsverket med några särskilda kostnader.

Nu har det förflutit bortemot 15 år sedan riksdagen beslöt om detta statsbidrag första gången, och eftersom man fortfarande hävdar samma princip som då, att denna plantskolekontroll bör vara

Om statsbidrag till plantskolekontroll självfinansierande, har vi reservanter ansett att verksamheten efter denna långa tid mycket väl skulle kunna klara sig utan bidrag från staten.

Ett annat skäl för att bidraget nu kan avvecklas — såsom också Kungl. Maj:t har föreslagit — är att kontrollen av plantskolealstren hädanefter kommer att göras av växtskyddsanstalten enligt det beslut som kammaren alldeles nys fattade i anslutning till utskottets utlåtande nr 10. När vi alltså redan har anslagit pengar till statens växtskyddsanstalt för motsvarande arbete, bör det räcka med detta.

Som jag nys nämnde har också Kungl. Maj:t ansett att något särskilt bidrag i fortsättningen inte skall behövas. Statskontoret, som har haft ärendet på remiss, anser inte heller att något särskilt bidrag behövs.

Därtill kommer att plantskolenämnden — kanske beroende på att man har förstått att något stöd från statens sida inte längre skulle komma att utgå — beslutat höja avgifterna från den 1 januari 1959. Detta betyder att de skulle kunna klara verksamheten utan detta stöd. Det har vi reservanter ansett att plantskolenämnden säkert kan göra, och därför yrkar jag bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende i utskottet framgick det att plantskolenämndens verksamhet skulle komma att inskränkas om beslut fattades i enlighet med det utlåtande nr 10 som avgivits av jordbruksutskottet och som i dag har vunnit kammarens bifall. Detta innebär alltså att plantskolenämnden numera icke har att svara för kontrollen av de växtalster som kommer importvägen. Dessa uppgifter kommer nu att övertagas av statens växtskyddsanstalt.

I och med att vi fick detta klart för oss inom utskottet var vi alla överens om att plantskolenämndens verksamhet skulle komma att minska och även att den statliga medelsanvisningen till plant-

Om statsbidrag till plantskolekontroll

skolenämnden skulle avvecklas. Men där fanns ett »men». Enligt den förelagda propositionen skulle nämligen bidraget till plantskolenämnden upphöra att gälla vid början av budgetåret 1959/60, alltså den 1 juli i år. Vi har emellertid inom jordbruksutskottet också fått den upplysningen, att plantskolenämnden med plantskolorna i landet har tecknat avtal som gäller för kalenderår och löper med sex månaders uppsägning. Av detta framgår klart och tydligt att plantskolenämnden för sin verksamhet fram till den 31 december i år skulle bli utan kompensation för bortfallet av det statliga anslaget. Majoriteten inom utskottet ansåg det därför välmotiverat att för tiden fram till årsskiftet 1959/60 anvisa ett anslag av 7 500 kronor. Detta var egentligen ett kompromissförslag som gick igenom. Därför tycker jag, när det nu inte gäller något annat än ett bibehållande av detta lilla anslag fram till årsskiftet, att vi borde ha kunnat vara överens, och jag trodde knappast att vi skulle få någon reservation i detta ärende.

Jag ber alltså med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Det är ju riktigt som herr Nilsson säger, att utskottets ställningstagande kanske är en kompromiss. Trots detta har vi reserverat ansett att det ifrågavarande anslaget inte behövs, eftersom plantskolornas avgifter är höjda på ett sätt som gör att utgifterna säkerligen blir täckta i alla fall.

Det är en annan sak som kanske bör uppmärksammas i detta sammanhang och som i varje fall inte har föränlett någon motsägelse från utskottets sida. Motionerna talar om statens plantskolenämnd, men det är väl inte en *statens* plantskolenämnd det gäller. Utan plantskolenämnden har bildats av privata plantskolor o. s. v. och har ingenting annat med staten att göra än att den har fått ett statligt anslag varje år.

Man kan självfallet säga att 7 500 kro-

nor inte är någon stor summa, men — såsom herr Nord för en stund sedan sade — vi bör iakttaga sträng sparsamhet. För dem som företräder sparsamhetslinjen bör det vara angeläget att rösta för reservationen; på så sätt får de ju sin egen vilja uppfylld.

Jag vidhåller således, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Det framgår av lantbruksstyrelsens yttrande, som finns återgivet på s. 22 i utskottsutlåtandet, att Kungl. Maj:t på lantbruksstyrelsens förslag har beslutat om inrättande av denna plantskolenämnd. Det har också uppdragits åt lantbruksstyrelsen att handha överinseendet över nämnden. Om sedan beteckningen »statens» inte är riktig, vet jag ingenting om, men den användes i det yttrande, som är avgivet av lantbruksstyrelsen.

Herr Mossberger medgav i sitt yttrande, att man kanske kunde kalla den överenskommelse, som träffades i jordbruksutskottet, för en kompromiss. Det styrker mig än mera i min uppfattning; att om det var en kompromiss, borde väl någon reservation inte ha kommit till stånd. Jag vill erinra om att en så prominent ledamot av riksdagens andra kammare som herr Sköld var inställd på att detta anslag på 7 500 kronor borde utgå fram till den 31 december detta år och att han inte heller har under-tecknat reservationen.

Jag vidhåller alltså mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Även jag står med mitt namn under denna reservation, och det var herr Nilssons uttalande om en kompromiss som föränledde mig att begära ordet.

Om några ledamöter av jordbruksutskottet ingår en kompromiss, herr Nilsson, måtte det väl vara tillåtet för andra ledamöter att ha en annan mening. Jag

Ang. återremiss av utskottsutlåtande om barns tillträde till biografföreställningar kan nämna att vid den omröstning, som ägde rum i jordbruksutskottet, röstade vi för avslag på denna kompromiss, och det har föranlett att vi har undertecknat reservationen.

Jag har fortfarande den uppfattningen att Kungl. Maj:ts förslag, som reservanterna anslutit sig till, är det enda riktiga, sedan man flyttat över en del av nämndens verksamhet till växtskyddsanstalten.

Jag ber, herr talman, att få instämma i herr Mossbergers yrkande om bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mossberger* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mossberger* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

4 Första kammarens protokoll 1959. Nr 9

Ja — 55;

Nej — 70.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1959/60 till avlöningar, omkostnader och byggnadskostnader vid statens skogsskolor ävensom till förberedande skogskurser jämte i ärendena väckta motioner, m. m.; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 16, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom.

Ang. återremiss av utskottsutlåtande om barns tillträde till biografföreställningar

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om dubbla åldersgränser för barns beivrande av offentlig filmföreställning, m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion II: 134, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, hade föreslagits att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa 1) att dubbla åldersgränser måtte införas eller upptagas till ny prövning — förslagsvis åldrarna 12 och 16 — för barns beivrande av offentlig filmföreställning, samt 2) att barn under 7 år, som ännu icke börjat skolan, måtte förbjudas tillträde till offentlig biograf-föreställning, såvida de icke åtföljdes av vuxen person.

Om enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionen II: 134 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr WOLGAST (cp):

Herr talman! Jag skall i fråga om detta utlåtande från allmänna beredningsutskottet be att få yrka återremiss till utskottet. Anledningen härtill är — såsom också står omnämnt i utlåtandet — att vi kan förvänta en kungl. proposition just beträffande dessa dubbla åldersgränser för barns bevisande av offentlig filmföreställning. Efter särskild överläggning har vi funnit, att det vore lämpligast att undvika två debatter i detta ärende och att därför förevarande utlåtande bör återremitteras till utskottet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu förevarande utlåtandet endast yrkats att detsamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, dels på bifall till det framställda återremissyrkandet, dels ock på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner angående enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 364, av herr *Pålsson m. fl.*, och II: 237, av herr *Larsson i Norderön m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning av möjligheterna att uppnå enhetliga trafikförsäkringspremier i Norrland och Svealand-Götalands landsortsområde samt över hela landet enhetliga bensinpriser i enlighet med motionens syfte.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 364 och II: 237 måtte anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anförde.

Herr PÅLSSON (cp):

Herr talman! Som motionär under den punkt kammaren nu behandlar skall jag be att få knyta några korta reflexioner till det föreliggande utskottsutlåtandet.

Det är ju ingen nyhet för oss, att Norrland i många avseenden har besvärligare problem än landet i övrigt. Framför allt beror de i detta sammanhang på de stora avstånden. Vidare kan man väl säga att de norrländska vägarna i stort sett är sämre än vägarna i övriga, sydligare delar av landet.

Vi kan också slå fast att bilismen i våra dagar får en allt större betydelse, och det är ganska självklart att detta i synnerhet måste gälla Norrland, dess befolkning och näringsliv. Då kan man fråga sig: Varför skall Norrland med sina stora avstånd missgynnas genom sämre vägar och dessutom genom högre bensinpriser och högre bilförsäkringspremier? I dag är det ju närmast bilförsäkringspremierna som har aktualitet. En bilägare i Norrland får för en bil med en tjänstevikt av högst 1 100 kg betala cirka 200 kronor mer i försäkring än en bilägare på landsbygden i Svealand och Götaland. Den norrländske bilägaren har sålunda en mycket betydande merkostnad.

Vi motionärer har ansett det angeläget, att man söker få till stånd en utjämning av dessa kostnader. Beredningsutskottet har ställt sig förstående till vår motion och uttalat önskvärdheten av enhetlighet så långt möjligt och därtill enkelhet vid bestämmandet av bilförsäkringspremier. Utskottets skrivning kan betecknas som välvillig. Utskottet förutsätter emellertid att försäkringsinspektionen fortlöpande skall följa utvecklingen och tillvarata de möjligheter att införa enhetliga premier, som den kommande utvecklingen kan ge anledning till.

Jag har alltså ingen anledning att

Om enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser

ställa något särskilt yrkande. Jag vill framhålla att det naturligtvis är riktigt, som utskottet säger, att premierna skall avvägas med hänsyn till den risk försäkringen är avsedd att täcka. Skulle det emellertid vara så, att medelskadan är större i Norrland och att det har sin grund i de sämre vägarna, så är ju detta någonting som bilisterna i Norrland inte själva kan påverka, och därför kan det knappast anses rättvist, att de norrländska bilisterna skall ha högre premiekostnader.

Nu har vi tre tariffområden: norrlandsområdet, storstadsområdet samt landet i övrigt. Det var tidigare sex områden.

Sammanläggningen till tre tariffområden innebär givetvis en förenkling och en utjämning av premiekostnaderna. Skulle vi i nästa omgång kunna slå ihop norrlandsområdet med Svealands och Götalands landsortsområden, så åstadkommes en förenkling och en utjämning av kostnaderna, som väl också innebär en större rättvisa för Norrland. Jag vill vid detta tillfälle uttala en förhoppning om att en sådan sammanslagning skall kunna genomföras snarast möjligt.

Vi har därutöver i vår motion också berört frågan om de högre bensinpriser som tillämpas i Norrland. Utskottet hänvisar i detta avseende till den pågående inventeringen av olösta norrlandsfrågor, och utskottet synes förutsätta, att bensinpriset kommer att uppmärksammas i ett sådant sammanhang. Jag vill hoppas att utskottet därvidlag skall bli sannspått. Jag anser mig dock böra erinra om att det är en inventering, som de här åberopar sig på. Det föreligger sålunda inte en utredning. Resultatet är väl beroende på vilka frågor statsmakterna plockar ut ur den blivande inventarieförteckningen och ägnar sig åt att lösa. Även om denna förhoppning är ganska vanskligh, vill jag gärna behålla den, eftersom det inte finns några skäl för att vi skall ha högre bensinpris i Norrland.

Jag har, herr talman, som jag tidigare antydde, inte något särskilt yrkande. Jag har endast velat foga dessa reflexioner till kammarens protokoll.

Herr WOLGAST (cp):

Jag skall fatta mig mycket kort, herr talman! Här finns en egendomlig dualism, som borde klaras ut. Motionen talade i klämman om trafikförsäkring. Nu har motionären i sitt anförande sagt »bilförsäkring». Vid trafikförsäkring, som vi vet är den vanliga försäkringen, får norrlänningarna betala 50 kronor mer än södra Sverige, och Stockholm och de övriga storstäderna får betala 30 kronor mer än Norrland, vilket står angivet i reciten.

Nu har motionären i dag åberopat vad som stod i motionen, nämligen att bilförsäkringen är 150—200 kronor dyrare. »Bilförsäkring» och »trafikförsäkring» är ju inte samma begrepp, utan »bilförsäkring» kan innefatta allt möjligt annat. Vad det i själva klämman är fråga om är trafikförsäkringen, och i fråga om den är det inte större skillnad än vad som står anført.

Vi har, som motionären också sagt, behandlat denna motion ganska välvilligt, eftersom utskottet sett på saken på det sättet att det kan finnas förhållanden som förorsakar en högre premie, förhållanden över vilka norrlänningarna inte råder, till exempel vägarnas beskaffenhet.

Trafikinspektionen skall verkställa en översyn då och då. För några år sedan var det sex distrikt. Då gjordes en sådan översyn, och man kom fram till tre. Själva premierna är matematiskt uträknade, och det kan man väl inte göra något åt. Man tar reda på skadefrekvensen och medelskadan och beräknar där efter premien. Vid den utredning, som då företogs, fann man att betydande skiljaktigheter förelåg mellan Norrland och övriga Sverige, varför dessa två olika klasser var berättigade. Det är möjligt att en utjämning så småningom kan ske. Norrland får ju bättre vägar och så vidare. Vid en förnyad utredning, som trafikinspektionen skall göra, kan man komma komma fram till ett annat resultat. Vi har velat understryka detta i utskottet.

Vad vi däremot ansett orimligt är att man faktiskt blandat ihop bensinpriset och trafikförsäkringen, allra helst som

Om enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser

vi har haft en föredragning i utskottet av utredningsmannen för norrlandsfrågor, som förklarar att även den saken kommer att beaktas, då utredningsresultatet föreligger.

På grund av detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga ett par ord om bensinpriserna, bland annat därför att jag redan för femton år sedan motionerade här i riksdagen om att frågan om ett mera enhetligt bensinpris borde tas upp till allvarlig omprövning. Jag tänker inte framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Men jag skulle vilja framhålla att det inte är ett specifikt norrlandsintresse, när man påtalar den underliga diskriminering som bilismen i Norrland liksom i många andra glesbygder är föremål för.

Järnvägsnätet i övre Norrland är betydligt glesare än vad det är i andra delar av landet, om man använder befolkningstätheten som måttstock. Därav följer att en förhållandevis stor del av trafiken måste gå på landsväg och att ett sådant konkurrensförhållande mellan järnvägarna och bilismen som vi kan träffa på i andra landsändar inte råder i Norrland. Att norrlänningarna får betala ett högre bensinpris än andra finns det ingenting att säga om i den mån prisskillnaden beror på fraktkostnaderna för bensinen. Men då vi vet att större delen av bensinpriset utgörs av skatt, kommer frågan i ett annat läge.

Man kan fråga sig vad det är som motiverar att man där uppe skall betala så mycket mera i skatt, att drivmedlen där skall bli så mycket dyrare än vad de är i andra delar av landet. Förhållandet kommer att få den effekten att inte bara personbefordran utan också befordran av bränslen av olika slag, livsmedel av olika slag o. s. v. kommer att utsättas för en fördyring.

Om man nu skall anlägga samma synpunkt på bensinskatten som när det

gäller att ta ut andra skatter, nämligen att skatten skall tas ut efter bärkraft, så är det, som jag har sagt förut, ingen som kan påstå att en bilist i Arjeplog eller däromkring har större bärkraft än bilister i andra delar av landet. Det är uppenbarligen så att en zonindelning i fråga om bensinskatten skulle vara mycket väl motiverad. Mot detta anföres att det i gränsfälten mellan de olika zonerna skulle kunna tänkas uppkomma överflyttningar, så att det blir fiffel. Jag tror att detta skulle spela så liten roll att det i sammanhanget inte är något att fästa avseende vid. Jag skulle vilja säga att trafikmedlens fördelning där uppe är sådan att den likartade bensinskatten kommer att åstadkomma en belastning på bl. a. näringslivet som inte kan vara till fördel för vare sig Norrland eller övriga Sverige.

Nu har det sagts att de s. k. olösta norrlandsfrågorna inte bara skulle inventeras utan att de skulle inventeras inom sådan tid att det snart kunde komma fram förslag till deras lösning. Jag tycker att det är mera än en from önskan om man nu efter mer än 15 år önskar få se ett resultat. Den norrlandsutredning som tillsattes på initiativ av herr Bramstorp en gång i tiden har blivit den stora säck där man slängt ned en hel del saker som man inte kunnat eller velat göra något åt. När det nu har anmälts i annat sammanhang att inventeringen av de olösta norrlandsfrågorna verkligen skall bli presenterad för riksdagen, så är det väl att hoppas att man då kan få en uppslagsände för lösning även av det problem jag nu har talat om.

Herr WOLGAST (cp):

Herr talman! Jag har bara det att svara herr Bergh, att han talar om en sak som inte hör hit. Det är ju här inte fråga om bensinskattorna utan att man skall sänka bensinpriserna som kompenstation gentemot trafikförsäkringspremierna, vilket ju motionen gick ut på. Det var inte alls frågan om hurudant bensinpriset var i Norrland. Herr Bergh

Om enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser

får väl väcka en särskild motion om den saken.

Sedan var det frågan om den utredning som skall komma. Vi hade utredningsmannen uppe på föredragning i utskottet, och han sade då att utredningen skulle komma snart. Jag vill inte avge någon garanti på hans vägnar beträffande den tidpunkt när utredningen kommer. Problemen är många och svåra, men jag har fått det beskedet att tiden kan räknas i månader, och jag tror att vi då får en utredning även på det område som diskussionen nu gäller.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara framhålla för min ärade vän herr Wolgast, att den fråga som utskottet här har behandlat är en del av problemet om hur bilismen behandlas i olika delar av landet. Jag har velat påpeka, att man inte kan se trafikförsäkringsfrågan isolerad.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag begärde ordet för att framföra några reflexioner med anledning av att det har tillsatts en särskild utredningsman, som skulle göra en översyn över de frågor som norrlandskommittén aktualiserade men som inte blivit genomförda. Såvitt jag kan erinra mig har kvarnen malt nu i många år, men jag har inte sett någon som helst mäld som resultat. Jag vill påtala saken därför att det inte gäller bara mindre frågor utan också betydelsefulla sådana, som bör sättas in i nutidssammanhanget, men i visst omarbetat skick.

Herr Bergh sade att vi har väntat på utredningens utlåtande. För min del tycker jag att utredningen borde klara ett område i taget och lämna delbetänkanden för de olika områdena. Utredningsmannen behöver ju inte i sin skrivbordslåda gömma det ena förslaget efter det andra för att få en stor utredning, ty under tiden går händelserna förbi honom.

Det är ingen ledamot av statsrådet

här, men också jag vill till protokollet understryka nödvändigheten av att översynen tar sig uttryck i förslag under den närmaste tiden.

Herr WOLGAST (cp):

Herr talman! Jag har inte till uppgift här att vara någon apologet för utredningsmannen. Vi har emellertid i utskottet tagit reda på, att det gäller mycket komplicerade frågor och att utredningsmannen har gjort en betydande insats. Stora delar av utredningen är klara, och jag vet knappast om jag vågar säga det, ty det kan sedan återopas av herr Jonsson och andra, men det har utlovats en så snabb utredning, att en del av materialet skulle föreligga redan innevarande månad. Det skulle således inte dröja länge.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förordnanden om uttagande av särskild tullavgift för vissa varuslag;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.; samt

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 116, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

Anmäldes och godkändes sammansatta konstitutions- och första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 118, i anledning av väckta motioner angående ändrad ordning för utträde ur svenska kyrkan; och

nr 129, i anledning av väckta motioner angående redogörelse till riksdagen för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 119, i anledning av en av justitieombudsmannen till riksdagen gjord framställning om ändring av bestämmelsen i 24 § andra stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken; och

nr 121, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 42 § lagen om prästval.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 124, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 14 § vattenlagen, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 125, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i kungörelsen om älgavgifter m. m.; och

nr 128, i anledning av väckta motioner om viss översyn av arrendelagstiftningen.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 77, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.;

nr 86, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § 4 mom. och 86 §

1 mom. rusdrycksförsäljningsordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.;

nr 92, angående utbildning av lärare i manlig slöjd;

nr 93, angående anslag för budgetåret 1959/60 till vissa kostnader för läkarutbildningen; och

nr 95, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.

Anmäldes och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om pension för städerskan vid riksbankens sedeltryckeri Hilma Nilsson.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om kungörande av allmänna val, m. m.; samt

nr 15, i anledning av väckta motioner om dels ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen, dels ock utredning angående samma sak;

statsutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1959/60;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1959/60;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag för försvarsändamål; samt

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde, m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i tulltaxan;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.;

Interpellation ang. oljebolagens prispolitik, m. m.

nr 10, i anledning av väckt motion om åtgärder för en ökning av den svenska bilproduktionen;

nr 11, i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne;

nr 12, i anledning av väckt motion om särskild pension åt andra kammarens f. d. sekreterare, statskommisariern Gunnar Britth;

nr 13, i anledning av väckta motioner om åtgärder för utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbotens län, m. m.;

nr 14, i anledning av väckt motion om överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slipmassfabrik i Torpshammar;

nr 15, i anledning av väckt motion om överförande i statlig ägo av sulfidfabriken i Söråker;

nr 16, i anledning av väckt motion angående statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby; samt

nr 17, i anledning av väckt motion angående startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Adalen;

andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjukhuslag m. m., dels uti ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av motioner om rätt till fångst av vildmink utan innehav av jaktkort; samt

nr 11, i anledning av motioner om ändringar i den särskilda lagstiftningen om vissa skogsfångs- och mulbetesservitut; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis jämte i ämnet väckta motioner;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående statens stöd åt hästaveln, m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 18 mars 1959.

Till kanslist hos kammaren förordnades fr. o. m. den 1 april 1959 efter byråsekreteraren Anders Liedberg, vilkens förordnande upphörde med utgången av mars månad, juris kandidaten Bertil Björnsson.

Är och dag som ovan.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Herr andre vice talmanen IVAR JOHANSSON (cp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av de kungl. propositioner, som bordlagts vid kammarens sammanträde i dag, må med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar från det propositionerna kom kammaren till handa.

Denne hemställda bifölls.

Interpellation ang. oljebolagens prispolitik, m. m.

Herr JONASSON (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med den stora betydelse, som petroleumprodukterna har för näringsliv och folkförsörjning, är det angeläget, att handeln med desamma bedrivs så rationellt som möjligt. Såväl konkurrens som samarbete är härvid viktiga utvecklingsbefrämjande faktorer. Hög tillförlitligheten har det emeller-

Interpellation ang. oljebolagens prispolitik, m. m.

tid väckt förvåning, att starkt differentierade rabatter kommit att få en så framträdande plats i oljebolagens prispolitik.

En bild av omfattningen av denna rabattgivning får man av de undersökningar, som statens pris- och kartellnämnd gjort hos säljarna av eldningsolja inom stockholmsområdet avseende bränsleåren 1957/58 och 1958/59. Under det förstnämnda bränsleåret förekom 46 olika rabattbelopp, varierande mellan kr. 2 och kr. 23:50 per m³. Den vägda medelrabatten för samtliga rabattkunder utgjorde kr. 12:16. Under bränsleåret 1958/59 förekommer 92 olika rabattbelopp med spridning mellan kr. 2 och kr. 15. Den vägda medelrabatten är nu kr. 24:37 per m³. Det är anmärkningsvärt, att en generell prissänkning inte genomförts. I stället har rabattstorleken ökats. Vidare skall uppmärksammas, att av villaägarna endast cirka 10 procent erhåller rabatter, medan cirka 75 procent av ägarna av hyresfastigheter får sådana.

Vad bensinhandeln beträffar har från den 1 januari i år införts ett s. k. återbäringsystem, som innebär, att kunderna vid årets slut erhåller cirka 3 procent kontant återbärning, om de totala inköpen under året uppgår till minst kr. 800. Med den generella årsbonusen torde en sanering av rabattförhållandena kunna åstadkommas, även om de extrarabatter, som fortfarande beviljas vissa kundkategorier, måste skapa viss irritation.

I sistnämnda avseende är det enligt min mening anledning att särskilt uppmärksamma den prisdiskriminering, som tycks förekomma mot de reguljära återförsäljarna, bensinstationsinnehavarna. Bl. a. har uppgifter erhållits om att det statsägda trafikaktiebolaget Göteborg—Dalarna—Gävle (G. D. C.), som bedriver detaljhandel av bensin genom egna bensinstationsanläggningar, av oljebolagen erhåller en marginal, som är mer än dubbelt så stor som den de reguljära återförsäljarna lyckats uppnå. De senares marginal är enligt uppgift

6,5 öre per liter försäld bensin, från vilket belopp avgår hyresersättning för disponerandet av stationen. G. D. G:s marginal ligger enligt uppgift snarare över än under 14 öre per liter försäld bensin. Detta har inneburit, särskilt i Värmland, att G. D. G:s stationer till allmänheten lämnar en rabatt av sådan storlek, att oljebolagens reguljära återförsäljare inte har möjlighet att tillnärmelsevis konkurrera, vilket givetvis är till men för betjäningen av allmänheten, som självfallet endast i mindre utsträckning kan använda sig av G. D. G:s servicestationer.

För en fri och effektiv konkurrens inom näringslivet är det av vikt att olika konkurrerande företagare har lika möjligheter att efter måttet av sin förmåga göra sig gällande. En förutsättning härför är att företagare, som tävlar med varandra, behandlas på likartat sätt av sina leverantörer. I vår lagstiftning om näringsfriheten har uttryckligen fastslagits, att företagare eller grupp av företagare i sin verksamhet inte skall få missgynna viss eller vissa företagare. En viss differentiering av rabatterna efter leveransställets storlek kan ur företagsekonomisk synpunkt vara motiverad, men något sådant skäl synes inte kunna förebibras för skillnaden mellan G. D. G.-rabatten och andra rabatter.

De förhållanden, under vilka de reguljära bensinåterförsäljarna har att utöva sin näring, bör även i övrigt uppmärksammas. Oljebolagen äger i mycket stor utsträckning helt eller delvis bensinstationsanläggningarna. Stationsinnehavarna driver enligt återförsäljarkontrakten rörelsen som fria företagare och tillhör, såsom framgått av flera utredningar, den grupp företagare, som benämnes beroende uppdragstagare. Genom tillägg år 1945 till lagen om förknings- och förhandlingsrätt av år 1936 har dessa beroende uppdragstagare lagligt skyddad förhandlingsrätt.

De gällande återförsäljarkontrakten synes emellertid ge vid handen, att stationsinnehavarna haft små möjligheter

Interpellation ang. oljebolagens prispolitik, m. m.

att inverka vid villkorens fastställande. Oljebolagen bestämmer genom kontrakten vilka varor stationsinnehavarna skall tillhandahålla och till vilka priser de skall säljas. De föreskriver vidare öppethållningstiderna för stationerna. Anmärkningsvärt är också, att lönerna till den anställda personalen vid servicestationerna regleras genom avtal mellan Petroleumbranschens arbetsgivareförbund, d. v. s. oljebolagen, och Svenska transportarbetareförbundet och att stationsinnehavarna genom återförsäljarkontrakten ålägges att tillämpa nämnda kollektivavtal utan att själva ha möjlighet att inverka på utformningen av det samma. Enligt uppgift i Sveriges bensinhandlares riksförbunds officiella organ, Bensinbladet, har stationsinnehavarna sedan 1952 fått vidkännas en ökning av lönekostnaderna med cirka 37 procent. Till följd av den prissättning, som oljebolagen tillämpar, har de enligt uppgift inte kunnat få kompensation för dessa och andra utgiftsökningar för stationsrörelsen.

Ett annat problem, som under den senaste tiden alltmer uppmärksammats i den offentliga debatten, är oljebolagens nyetablering av bensinstationer. Från skilda håll har påtalats, att konkurrensförhållandena inom branschen medfört en överdimensionering av distributionsapparaten. Vid riksvägen från Norrtull i Stockholm till Uppsala stad t. ex., ett avstånd på drygt 70 km, finns 264 bensinpumpar. Den alltför kraftiga nybyggnationen av bensinstationer resulterar ofta i att omsättningen för på platsen redan befintliga stationer sjunker och att stationernas kapacitet inte kan utnyttjas på tillfredsställande sätt. Driftskostnaderna för stationsinnehavarna blir härigenom ofta alltför betungande. Bilägarna torde inte heller vara betjänta av en anhopning av de olika bolagens servicestationer av det slag som nu sker.

Det bundna beroendeförhållande, i vilket bensinstationsinnehavarna står till oljebolagen, synes vara anledningen till de problem inom bensinhandeln, som jag

här har påtalat. Givetvis är det angeläget för bensinhandeln att söka komma fram till en lösning av dessa problem. I första hand bör genom överenskommelse mellan oljebolagen och bensinhandlarorganisationen en mera tillfredsställande ordning kunna vinnas till gagn för såväl konsumenterna som servicenäringsen. På den vägen bör även en rationell plan för servicestationerbyggnad kunna uppnås.

I ett särskilt avseende synes mig lagstiftningen nu kunna övervägas, nämligen i fråga om öppethållningstiderna för bensinstationerna. Med de öppethållningstider, som nu föreskrives i kontrakten, får bensinhandlarna ofta en personlig arbetstid på 10—16 timmar per dag. Det bör kunna övervägas att lagstifta om öppethållningstider för bensinhandeln i huvudsaklig överensstämmelse med butikstängningslagen. I samband med en sådan förkortning av öppethållningstiderna bör en effektiv jourtjänst kunna ordnas för tillgodoseende av allmänhetens krav.

Med anledning av vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet ställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat, att oljebolagens starkt varierande marginaler till återförsäljarna i en del fall är endast hälften så stora till de reguljära bensinåterförsäljarna som till vissa andra?

2) Anser herr statsrådet, att bensinstationsinnehavarna genom sina kontrakt med oljebolagen bundits så hårt i sin handlingsfrihet, att grundprincipen för vår näringsfrihetslagstiftning eftersatts?

3) Anser herr statsrådet, att konkurrensen är tillräckligt stark mellan oljebolagen för garanterande av skäliga priser för konsumenterna och samtidigt skäliga marginaler till återförsäljarna?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. rätt för värnpliktiga i svenska FN-styrkan att efter tjänstgöringstidens slut återanställas i sina ordinarie arbeten

Ordet lämnades på begäran till herr **LARSSON, LARS**, (s), som yttrade:

Herr talman! Enligt innehållet i 1 § lagen den 14 oktober 1939 om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m. äger den återfå sin anställning, som fullgjort åtaganden som åligger honom enligt värnpliktslagen eller enligt andra stadganden i lag. Samma rätt tillkommer den, som tillhör krigsmaktens reservpersonal eller som antagits som frivillig vid krigsmakten.

Att den återopade lagen haft och alltjämt har stor betydelse för dem som haft att fullgöra militärtjänst framstår som självklart. Medvetandet om att avslutandet av den första tjänstgöringen, beredskapsperioderna under kriget eller repetitionsövningarna efter det, icke behöver medföra extra bekymmer för återupptagandet av det ordinarie arbetet, har gett den inkallade en känsla av trygghet, som säkerligen även varit av stor betydelse vid tillgodogörandet av den militära utbildningen.

Sedan lagen av den 14 oktober 1939 antogs, har utvecklingen även beträffande våra militära åtaganden förändrats. I november 1956 godkände riksdagen en proposition med förslag om organiserandet av en svensk trupp, omfattande en reducerad bataljon, för ingående i en FN-styrka. Uppgiften för denna styrka var och består alltjämt i att i Främre Orienten »trygga och övervaka fientligheternas upphörande i enlighet med bestämmelserna i resolutionen i FN den 2 november 1956». Riksdagen uppdrog även åt Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser för kontingentens verksamhet.

Uppgifterna för denna trupp har till tiden blivit längre än vad som från början kunde beräknas. Tjänstgöringen har uppdelats i 6-månadersperioder, och avbyten har alltså hittills skett två gånger

per år. När dessa åtaganden från svensk sida bör kunna upphöra, torde man i dag icke kunna ange.

Det synes dock vara oklart, huruvida de bestämmelser, som gäller om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m., äger giltighet även för de värnpliktiga, som ingår i den svenska delen av FN-styrkan.

Åtagandet är visserligen frivilligt men möjliggjort, ja rent av önskvärt, genom beslut av den svenska riksdagen. Uppgiften för den enskilde soldaten måste vara mycket grannlaga och ställer stora krav på hans kvalifikationer. De ovana förhållandena, den spända politiska situationen och FN-styrkans till synes stora betydelse för fredens upprätthållande i det berörda området gör att man bör ställa dubbla krav på behovet av »inre balans» hos den enskilde soldaten.

Det är lika viktigt att den svenska delen av FN-styrkans trupp kan organiseras med de för uppgiften bäst lämpade mannarna, som att de för denna uppgift lämpade beredes möjlighet att åta sig ett dylikt uppdrag i vetskap om att de har rätt till återanställning i sitt ordinarie arbete, då tjänstgöringstiden är slut.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet att de värnpliktiga som ingår i den svenska delen av FN-styrkan i Främre Orienten i här berört avseende kan hänföras till sådana frivilliga som finns omnämnda i 1 § i lagen om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m.?

2. Om icke, avser herr statsrådet att vidtaga åtgärder som ger dessa värnpliktiga likställighet med de värnpliktiga, som lagen i så fall omfattar?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 407, av herr *Mannerskantz m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet;

nr 408, av herr *Nilsson, Ferdinand*, och herr *Franzén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande statsbidragsgivningen till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp;

nr 409, av fröken *Mattson* och fru *Nilsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om handel med preventivmedel;

nr 410, av herr *Mannerskantz m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete; och

nr 411, av herr *Söderberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.06.

In fidem

K.-G. Lindelöw